Confirmatur. Paſſio Chriſti comparatur ad ſacramenta, ſicut cauſa ad effectum; ſed effectus non poteſt eſſe prius tempore, quam cauſa; ergo ante Paſſionem Chriſti non fuerunt ſacramenta.

XII. Reſpondeo, diſt. ant. Ante Medici adventum tam in re, quam in fide non ſunt &c. conc. ant. Ante adventum præciſe in re, nego ant. Si enim ſola fides in Medicum venturum ſanare poſſet infirmum; etiam ante ejus adventum haberi poſſet per remedia ſanitas. Talis medicus fuit Chriſtus, qui ob infirmitatem ſuorum meritorum, non ſolum per ſuam præſentiam realem; ſed etiam per intentionalem, & per fidem, qua credebatur venturus, potuit homines ſanare: ideoque congruum fuit, ut etiam ante ejus realem adventum eſſent ſacramenta; quibus qui carne fidem profiterentur, vi fidei, & intentionalis præſentiæ Chriſti Medici ſanarentur.

XIII. Ad Confirm. eodem modo reſpondeo cum S. Thoma *3. par. qu. 61. art. 1.* diſt. maj. Sicut cauſa finalis, conc. maj. Efficiens præciſe, nego maj. Igitur *Paſſio Chriſti eſt cauſa finalis veterum ſacramentorum, quæ ſcilicet, ad ipſam ſignificandam ſunt inſtituta: cauſa autem finalis non præcedit tempore, ſed ſolum in intentione agentis. Et ideo non eſt inconveniens, aliqua ſacramenta ante Chriſti Paſſionem fuiſſe.*

XIV. Dices ſecundo. Idem fuit ſtatus humani generis ab Adamo uſque ad Chriſtum; ergo eadem debuerunt eſſe ſacramenta.

Reſpondeo, diſt. ant. Idem fuit ſtatus, quoad fidem Chriſti venturi, conc. ant. quoad corruptionem per peccatum, nego ant. Ita ex D. Thom. mox citato, *ad* 2. Cum enim procedente tempore proceſſiſſet in homine peccatum, & obſcuratio Legis naturæ; adeo ut ex conſuetudine peccandi peccatum magis dominaretur, Lege naturæ neglecta: cumque oporteret, ut per incrementa temporum in Chriſtum fides explicatius proponeretur; ideo conveniens fuit, ut adderentur alia remedia magis determinata, quibus Chriſti adventus clarius præfiguraretur, & obſcuratio inducta per peccatum apertiori fidei ſignificatione tolleretur.

XV. Dices tertio Sacramenta Legis Moſaicæ fuerunt umbræ, & figuræ ſacramentorum novæ Legis; ergo non fuerunt vera ſacramenta: ſicut figura hominis non eſt verus homo; & umbra corporis non eſt vere corpus, ſed æquivoce.

Reſpondeo ex dictis, *Dub. 1. nu. 20.* diſt. ant. Umbræ ſimul, & res; conc. ant. Umbræ tantum, neg. ant. Sacramenta vetera erant umbræ, quia in umbra, & figura Chriſtum continebant; ſed etiam erant res, quia veræ Cæremoniæ illius ſtatus inſtitutæ ad homines Deo mancipandos. Sic Circumciſio non ſolum erat figura Baptiſmi; ſed Cæremonia homines adjungens populo Dei. Ordinatio Aaronica nedum erat figura ordinationis noſtræ; ſed vera Cæremonia ſacrans homines divino ſervitio. Sacrificia, purgationes &c. non ſolum erant figuræ noſtræ Pœnitentiæ; ſed erant Cæremoniæ ad hominum emendationem inſtitutæ: quæ omnia fidei in Chriſtum conjuncta homines ad juſtitiam non ſolum Legalem, ſed etiam internam perducebant. Sicut populus Judaicus figura erat populi Chriſtiani, *1. Cor. 10.* & tamen eum fuiſſe verum populum quis negabit? Recolantur ſuperius dicta.

§. II.

Varia Reſolvuntur.

XVI. Quæres primo: An ſacramenta Moſaica fuerint omnibus Judæis neceſſaria?

Reſpondeo: fuiſſe neceſſaria neceſſitate, non medii, ſed præcepti. Prior pars ſuadetur. Erant enim inſtituta ad ſignificandam gratiam, non ad eam cauſandam: unde, abſolute loquendo, ſine eorum uſu poterat per fidem internam in Chriſtum Judæus juſtificari, & conſequenter etiam ſalvari.

Poſterior pars prob. Nam eorum uſus per Moyſem poſteris Abrahami ſub pœna mortis præcipiebatur; Lex enim morte mulctabat ea non recipientes: ſecundum Patres autem, quæ Lex damnabat temporali morte, Deus olim puniebat æterna; igitur &c.

XVII. Quæres ſecundo: Quandonam Judæi a debito recipiendi ſacramenta Moſaica liberati ſunt?

Reſpondeo, Judæos ab illo debito liberatos fuiſſe, cum inſtituta per Moyſem ſynagoga abrogata fuit. Hoc quando contigerit, late oſtendi, *Tom. 1. in 1. 2. Tract. de Legibus, Qu. 4. Dub. 6.* Illuc ergo remitto ſtudioſum. Solum hic dico, tunc penitus fuiſſe extincta, quoad obligationem, ſacramenta Moſaica, quando Chriſtus mortuus fuit. Tunc enim figuræ ſunt adimpletæ, & ſacramenta vetera una cum tota lege moſaica ceſſarunt. Qua ratione Chriſtus moriens dixit; *Conſummatum eſt* (Joan. 19. ver. 30.) & ut referunt Matthæus, *cap. 27. ver. 51.* Marcus 15. *v. 38.* & Lucas, 23. *v. 45.* *Velum templi ſciſſum eſt in duas partes, a ſummo uſque deorſum.*

XVIII. Quæres tertio: An poſtquam ſacramenta vetera fuerunt abrogata, licitum fuerit eis aliquando uti?

Hujus quæſiti reſolutio (de quo inter Auguſtinum olim & Hieronymum acris contentio fuit) haberi poteſt ex dictis fuſe, citato *Tom. 1. in 1. 2. Tract. de Legibus, Qu. 4. Dub. 7.* eadem enim non ſunt hic repetenda. Solum dico, ſacramenta vetera, etſi in Chriſti morte abrogata, & mortua; non tamen cœpiſſe eſſe mortifera, niſi uſque ad ſufficientem Evangelii evulgationem: adeoque eo intervallo potuiſſe Judæos licite eis uti, dummodo non ponerent ſpem in eis, tamquam ad ſalutem neceſſariis. Ita loco citato reſolvimus, & argumenta obſtantia ſolvimus: quæ omnia ibi videri poſſunt.

XIX. Quod ſi, præter ibi objecta, dixeris: adhuc Evangelio ſufficienter promulgato licuiſſe Judaicas Cæremonias uſurpare. Nam primo: Aſiatici uſque ad tempora Victoris Papæ ſine ulla peccati labe ritum judaicum in celebratione Paſchæ obſervaſſe, eam luna quartadecima menſis Martii, quacumque die incideret, celebrantes.

Secundo. Eccleſiam Æthiopum ſervare etiam in præſens conſuetudinem baptizandi, & ſimul circumcidendi pueros; qui mos ab Eccleſia Latina toleratur.

XX. Reſpondeo ad primum: Aſiaticos uſque ad tempora Victoris Papæ ritum illum obſervaſſe in celebratione Paſchatis; non ut ritum Judaicum ſervarent, ſed quia id ab Antiquis, maxime a S. Joanne Apoſtolo, qui Eccleſias Aſiæ fundaverat, acceptum exiſtimabant: ideoque licite, quia bona fide exiſtimabant, id eſſe faciendum, ut refert Euſebius, *lib. 4. cap. 23. & 24.* Verum poſtquam a Victore, & aliarum Epiſcopis Eccleſiarum edocti de contraria traditione, adhuc in ſuo ritu perſiſtere contenderunt; quapropter Victor eos excommunicare parabat, niſi S. Irenæus ſtudio pacis eum detinuiſſet, non amplius bona fide, & licite ſe gerebant. Cæterum quia eum ritum nunquam ſervarunt, ut Judaicum, ſed ut ab Apoſtolis traditum putantes; ex hoc non infertur, Evangelio evulgato licuiſſe adhuc Moſaicos ritus ſervare.

XXI. Ad ſecundum item dico, Æthiopes illos, ſeu Abyſſinos circumcidere pueros; non ut imitentur Circumciſionem legalem, qua circumciſus fuit Chriſtus, ſed ob devotionem: ut imitentur, nempe, dolorem, quem Chriſtus in Circumciſione paſſus eſt. Verum certum non eſt, Abyſſinos illos vivere in obedientia Romano Pontifici: quin immo eos cenſeo Schiſmaticos, & aliis multis erroribus contaminatos, ut videre eſt apud Jodocum Lodulphum, *Hiſtor. Æthiop.*

DUBIUM VI.

An in nova lege debuerint eſſe Sacramenta?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. Dico. Conveniens omnino fuit, in nova Lege inſtitui a Chriſto ſacramenta. Probo primo ex S. Auguſtino, *lib. 19. contra Fauſtum art. 13.* (allato a S. Thoma *3. par. qu. 61. art. 4. in arg.* Sed contra) dicente: *Sacramenta veteris Legis ſunt ablata, quia impleta: & alia ſunt inſtituta virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.*

Secundo probo diſcurſu ejuſdem S. Thomæ, citato loco. Sicut homines ante Chriſtum juſtificabantur per fidem Chriſti venturi; ita & poſt Chriſtum juſtificantur per fidem Chriſti jam nati, & paſſi: ſed aliis ſignis oportet ſignificari futura, & præſentia, ut enim Auguſt. dicit, *lib. 19. contra Fauſtum, cap. 16.* eadem res aliter annuntiatur facienda, aliter facta, ſicut ipſa verba paſſurus, & paſſus non ſimiliter ſonant; ergo cum ſacramenta ſint quædam ſigna, quibus fidem ſuam proteſtatur homo; oportet alia ſacramenta fuiſſe in veteri, & alia eſſe in nova Lege, quibus ſignificantur ea, quæ præceſſerunt in Chriſto. Videndus eſt Auguſt. *Epiſt. 5.* modo 138. *ad Marcellinum, cap. 1.*

II. Neque ex hoc inferas, ſacramenta novæ Legis ſolo modo ſignificandi, aut fidem excitandi a veteribus differre, ut aſſerunt Novatores. —— Nam in primis Auguſtinus ſupra relatus dicit, ſacramenta nova eſſe *Virtute majora, utilitate meliora &c.* Deinde S. Thom. citato loco, *ad* 2. dicit quod *Sacramenta veteris Legis Apoſtolus (Galat. 4.) vocat* Egena, & infirma elementa; *quia gratiam nec continebant, nec cauſabant: & ideo utentes illis ſacramentis, dicit Apoſtolus, ſub elementis mundi Deo ſerviſſe; quia ſcilicet nihil aliud erant, quam elementa hujus mundi. Noſtra autem ſacramenta gratiam continent, & cauſant.* Unde Tridentinum, *Seſſ. 7. Can. 5.* Damnavit anathemate: *Si quis dixerit, hæc ſacramenta propter ſolam fidem nutriendam inſtituta fuiſſe.* Quamvis enim adultis, qui ſuæ mentis compotes ſint fides neceſſaria ſit ad gratiam percipiendam; dicente Apoſtolo, Hebr. 11. ver. 6. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo:* non tamen ſoli fidei tribuenda eſt hominis per ſacramenta juſtificatio, quaſi ſacramenta nil aliud præſtent, quam fidei alimentum: ſed ipſis ſacramentis ineſt vis derivata a Paſſione Chriſti homines juſtificandi, ut infra dicemus. Fides autem, & ſpes aliique actus, ſolum requiruntur tamquam diſpoſitiones, quibus homo ſe præparare debet ad gratiam, per ſacramentum recipiendam, ut exponit Trid. *Seſſ. 6. cap. 6.* Alias parvulis, qui actu credere per ætatem non poſſunt, non poſſet conferri, & inutilis eſſet Baptiſmus. Sed de hoc inferius.

Sequitur etiam ex hoc, ſacramenta nova a veteribus non differre ſola rituum externorum, & cæremoniarum diverſitate: hoc enim, ut ſupra diximus, a Tridentino, *Seſſ. 7. Can. 2. de Sacr. in genere,* ſub anathemate damnatum eſt.

§. II.

Solutio Objectionum.

III. Objicies primo. Præſente veritate debent auferri ſigna, & figuræ: ſed ſacramenta ſigna ſunt Chriſti, & Paſſionis ejus; ergo præſente Chriſto non debuerunt eſſe ſacramenta.

IV. Reſpondeo ex S. Th. *3. par. qu. 61. art. 4. ad 1.* diſt. maj. Præſente veritate, & clare manifeſtata, debere &c. co. maj. Nondum clare manifeſtata, neg. maj. Eſto igitur poſt adventum Chriſti veritas ſit præſens, non tamen eſt totaliter clare manifeſtata,

ſiquidem adhuc ambulamus per fidem, adhuc videmus per ſpeculum in ænigmate, & adhuc egemus ſenſibilibus, ut ad ſpiritualia accendamur. At cum veritas, nempe Chriſtus in ſtatu beatitudinis totaliter manifeſtabitur, & facie ad faciem videbitur, evacuabitur fides, & uſus ſacramentorum tolletur. Quare, ut ex Dionyſio, *cap. 5. Cæleſt. hierarch.* notat S. Thom. *Status novæ Legis medium eſt inter ſtatum veteris Legis, cujus figura implentur in nova Lege, & ſtatum gloriæ, in qua omnis nude ac perfecte manifeſtabitur veritas.* Unde in ſtatu novæ Legis adhuc egemus ſacramentis, licet clarioribus.

V. Objicies ſecundo. Fides Chriſti ſive venturi, ſive jam nati una & eadem eſt, ut dicit Auguſt. *Epiſt. 157.* alias 89. *ad Hilar. cap. 3.* ergo eadem debent eſſe ſacramenta.

Confirmatur. Deus non mutatur: ſed quod Deus modo exhibeat alia ſacramenta, quam ante, quamdam Dei mutationem ſapere videtur; ergo &c.

VI. Reſpondeo, neg. conſ. Eſto enim una & eadem fides ſit in veteri, & novo Teſtamento; alia tamen debuerunt eſſe ſacramenta in uno, ac in altero, ut ibidem docet Auguſtinus. Nam alia ſunt ſigna congrua gratiæ prænunciandæ, alia ſunt congrua gratiæ demonſtrandæ; & alia ſunt ſigna promittentia Salvatorem, alia dantia ſalutem.

Nec ſequitur, Deum mutatum eſſe (quibus ad Confirmationem reſpondeo) ſed mutatas eſſe res, & tempora mutata. De quo videndus eſt S. Auguſt. *Epiſt. 138.* alias 5. *ad Marcellinum, cap.* & S. Thom. *3. part. qu. 61. art. 4. ad 3.* ubi ait: *Quod ſicut pater familias non ex hoc monſtratur habere mutabilem voluntatem, quod diverſa præcepta familiæ ſuæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme, & æſtate: ita non oſtendetur aliqua mutatio eſſe circa Deum ex hoc, quod alia ſacramenta inſtituit poſt Chriſti adventum, & alia tempore Legis: quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ; hæc autem ſunt congrua gratiæ præſentaliter demonſtrandæ.* Sicut nec mutatur ratio agriculturæ, cum agricola uno tempore aliud jubet, aliud in alio: nec cum alia Magiſter tradit præcepta adoleſcenti, quam puero tradidit, non mutatur doctrina, ſed ſtatus ſubjecti doctrinam recipientis.

QUÆSTIO II.

De Partibus Sacramenti.

Partes ſacramenti ſunt ea, ex quibus ſacramentum componitur. Quæ duo ſunt, nimirum res ſenſibilis, & verba, juxta illud: *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.* Res autem Theologi vocant nomine *Materiæ*; Verba autem nomine *Formæ*: quia ſicut forma dat ſpeciem, & determinat materiam: ita verba determinant ſignificationem rerum, & dant eis ſpeciem ſacramenti.

DUBIUM I.

An omnia Sacramenta conſtent rebus, & verbis ſeu Materia, & Forma.

§. I.

De Nominibus Materiæ, & Formæ.

I. Ut dicebam, nomine materiæ, in ſacramentis ſumitur res, vel actus ſenſibilis; nomine autem formæ accipiuntur verba in ſacramentorum conſecratione ſolemniter adhiberi ſolita.

Olim quidam, nempe, prioribus Eccleſiæ ſeculis, partes, quibus ſacramenta componuntur, materiæ, & formæ nominibus exprimere non ſolebant: dicebant ergo, ſacramenta conſtare *Ex ſigno, & re ſacra, ſeu inviſibili.* Nomine *Signi* intelligebant id, quod poſtea per materiam, & formam ſignificatum eſt, nempe, quidquid ſenſibus percipitur: nomine *Rei ſacræ, ſeu inviſibilis*, effectum ſacramenti, ſeu gratiam. Dicebant præterea, in omni ſacramento reperiri *Sacramentum, & rem*. Per ſacramentum intelligebant id; quod ſenſibus ingeritur, ſub cujus ſpecie ſacramentum inſtituitur; per rem autem id quod ſacramento confertur, nempe gratiam. Vulgo etiam dicebant ſacramenta conſtare ex rebus, & verbis; rebus, ut aqua, oleo &c. verbis, ut invocatione Sanctiſſ. Trinitatis. Aſſerebant etiam, ſacramenta conſtare ex elemento, & verbo, juxta celebre S. Auguſt. dictum, Tract. 80. in Joan. *Detrahe verbum, & quid eſt aqua niſi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum, etiam ipſum tamquam viſibile verbum.... Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur. Nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens.* Quæ S. Auguſtini ſententia præ oculis, nedum in præſens, ſed & in ſequentibus habenda eſt.

II. Hæ erant voces, quibus priſci Theologi utebantur in re ſacramentaria. Scio, non deeſſe, qui putent, uſum nominum materiæ, & formæ in hac re tunc cœpiſſe quando Chriſtiani Doctores Philoſophiam colere cœperunt: teſte autem Euſebio Cæſarienſi, hoc tertio ſeculo contigit. Quod conantur oſtendere ex S. Auguſtino, *lib. 1. de Peccat. merit. cap. 34.* ubi ait: *Quid de ipſa forma ſacramenti loquar?* Et ex Concil. Milevitano, cui S. Auguſtinus interfuit: in quo hæc leguntur de Pelagianis, qui negantes peccatum originale, infantes ſuos baptizabant: *Unde fit conſequens, ut in eis forma Baptiſmatis in remiſſione peccatorum non vera, ſed falſa intelligatur.* —— Verum Auguſtinum, & Concilium non ſumere *Formam* in eo ſenſu, in quo modo ſumitur, nempe, pro verbis conſecratoriis aquæ invocatione Trinitatis, ſed potius pro ritu, & cæremoniis, maxime exorciſmo, conſtat: quia ex eo Patres exiſtentiam peccati originalis probabant, & præſertim Auguſtinus ipſe.

III. Verius ergo judico, uſum nominum materiæ, & formæ in ſacramentis multo recentiorem eſſe; nec ante annum 1200. in Scholas Theologorum intraſſe. Nam nihil eorum legimus apud Lantfrancum, Gutmundum, Anſelmum, Bernardum; imo & ipſum Petrum Lombardum Magiſtrum ſententiarum, & Scolaſticorum Principem, qui circa annum 1150. ſcripſit: Solum ergo tunc cœpiſſe creditur, cum Philoſophia Peripatetica apud Theologos invaluit. Cum enim hæc res artificiales imitata, in quibus materia, & forma oculis inſpiciuntur, rerum naturas ſub materiæ, & formæ nomine examinare conſueverit; Theologi ea nomina etiam ad ſacramenta transferre cœperunt. Primus fuiſſe creditur Guillelmus Antiſſiodorenſis, circa ann. 1215. cum ante vix legatur.

IV. Hunc tamen loquendi modum, ut planum, ac facilem adoptavit Eccleſia tam Græca, quam Latina. De Græca conſtat ex Jeremiæ Patriarchæ Conſtantinopolitani reſponſo ad Wittembergenſes, *cap. 7.* ex Gabrieli Philadelphio Metropolita, in libello de ſacramentis. Materiæ quoque Baptiſmi fit mentio in Synodo Jeroſolymitana ſub Doſithæo, anno 1672. De Latina vero ex Concilio Florentino, ubi Eugenius IV. in Decreto ad Armenos dicit, omnia ſacramenta tribus perfici, videlicet: *Rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona Miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia; quorum ſi aliquid deſit, non perficitur ſacramentum.*

§. II.

Reſolutio Dubii.

V. Dico. In omnibus ſacramentis novæ legis reperitur aliquid gerens munus materiæ, & aliquid gerens munus formæ; nempe, res, ſeu actio ſenſibilis ſe habens ut materia, verba autem ſe habentia tamquam forma. Ita loquitur Eugenius IV. in Decreto ad Armenos nuper relato; ac ſimili modo loquitur Tridentinum agens de ſacr. Pœnitentiæ *Seſſ. 14. cap. 3.* & colligitur ex ſupra laudato Auguſtini axiomate, Tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.* Ubi S. Doctor *Elementi* nomine idipſum intelligit, quod Theologi materiam vocant; nomine autem *Verbi* id, quod formam vocare conſueverunt.

VI. Probatur autem hoc diſcurſu. In omni compoſito, ſive phyſico, ſive morali dari debet una pars, quæ ſit determinabilis; alia, quæ ſit determinativa illius ad ſpeciem talis compoſiti, ut patet diſcurrendo generaliter: ſed ſacramenta ſunt quædam compoſita ſaltem moralia; ergo &c. Tunc ſic: Sed id, quod eſt determinabile in Sacramentis ſunt res ſenſibiles; id autem, quod ſe habet ut determinativum ſunt verba; ergo &c. Min. ſubſumpta prob. In Baptiſmo aqua, & ejus ablutio de ſe eſt indifferens, & determinabilis ad ſignificandum refrigerium, ob aquæ frigiditatem, vel humefactionem, propter ejus humiditatem, aut ablutionem ſordium corporis: ſed quando ſuper aquam, & ejus ablutionem proferuntur hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* determinatur ad hoc, ut ſignificet animæ ſanctificationem, & ablutionem a ſorde culpæ, ſicque trahitur ad ſpeciem Baptiſmi. Unde inquit S. Thom. 3. par. qu. 60. ad 2. *Ex verbis, & rebus fit quodammodo unum in ſacramentis, ſicut ex forma, & materia; in quantum ſcilicet per verba perficitur ſignificatio rerum. Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipſi actus ſenſibiles, puta, ablutio, inunctio, & alia hujuſmodi; quia in his eadem ratio ſignificandi, & in rebus.*

§. III.

Solutio Objectionum.

VII. Objicies primo. Sacramenta novæ Legis ſucceſſerunt ſacramentis veteris Legis: at in his nulla requirebatur forma verborum; ergo nec in ſacramentis novæ Legis?

Reſpondet S. Thom. *art. 6.* citato, *ad 3.* quod verba adhibentur ad expreſſiorem ſignificationem rerum; *Sacramenta autem veteris Legis prænuncia erant Chriſti venturi: & ideo non ita expreſſe ſignificabant Chriſtum, ſicut ſacramenta novæ legis, quæ ab ipſo effluunt, & quamdam ſimilitudinem ipſius in ſe habent.* Quia, ut dicit in corpore illius art. *Sacramentum, ei quodammodo conformatur in hoc, quod rei ſenſibili verbum adhibetur, ſicut in Myſterio Incarnationis carni ſenſibili eſt Verbum Dei unitum.* Addit S. Doctor: *Utebantur tamen in veteri Lege aliquibus verbis in his, quæ ad cultum Dei pertinent, tam Sacerdotes, qui erant ſacramentorum illorum Miniſtri, ſecundum illud Numer. 6.* Sic benedicetis filiis Iſrael, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus &c. *quam etiam illi, qui illis ſacramentis utebantur, ſecundum illud Deuter. 26.* Proteor hodie coram Domino Deo tuo &c.

VIII. Objicies ſecundo. In nova Lege aliquod eſt ſacramentum, in quo nulla datur res ſenſibilis, ſeu elementaris; & e contra datur aliud, in quo nullum profertur verbum, ſaltem de neceſſitate. Primum patet in Sacramento Pœnitentiæ, in quo nulla eſt res, ſed pura verba ſunt; tum ex parte Pœnitentis, qui confitetur, & dolet, tum ex parte Sacerdotis, qui abſolvit. Secundum apparet in ſacramento Matrimonii, in quo contingere poteſt nulla adeſſe verba, ſi fiat inter mutos; ergo &c.

IX. Respondeo, neg. ant. absolute pro utraque parte. Ad probationem utriusque partis dico, quod cum diximus, in omni sacramento inveniri res, & verba; non fumimus res elementares proprie, sicut neque verba formalia, & stricta: sed vel rem proprie elementarem, vel aliquam rem, seu actum sensibilem, qui se habeat, ut determinabilis ad esse sacramenti per significationem verborum: vel verba formalia, aut aliquid loco verborum expressivum, & determinativum rei sensibilis ad esse sacramenti. In sacramento igitur Pœnitentiæ non sunt res, aut elementa proprie, sed actus ipsi Pœnitentis sunt quasi materia; ut docet Tridentinum, *Sess. 14. cap. 3.* qui tamen vere sensibiles sint, & determinabiles per absolutionem Sacerdotis. Similiter in Matrimonio licet contingere posse, non esse verba formalia, sunt tamen nutus, aliaque signa sensibilia mutuum consensum exprimentia; ideoque locum verborum tenentia.

X. Objicies tertio, & replicabis. Potest dari casus, in sacramento pœnitentiæ nil sensibile reperiri ex parte Pœnitentis; ut cum absolvitur vir Catholicus, qui subito correptus morbo, nec voce, neque signo aliquo suum de peccatis dolorem probare valet; ergo &c.

XI. Respondeo, dist. ant. Nil sensibile formaliter, conc. ant. Virtualiter, ac moraliter existens, nego ant. Ille enim, qui subito correptus morbo, incapax redditur cujusfumque actus sensibilis expressivi doloris &c. vel antequam corriperetur, viva voce, aut alio signo advocavit Sacerdotem, aut dolorem suum contestatus est; vel non. Si non, censentur non habere materiam capacem absolutionis, neque potest absolvi, saltem absolute. Si sic: signa illa præcedentia censetur moraliter permanere; ideoque materiam sufficientem exhibere, ut possit a Sacerdote absolvi.

XII. Objicies quarto. Ex materia & forma debet constitui unum: sed ex rebus, & verbis non potest fieri unum. Nam, ut ex duobus fiat unum, tamquam ex materia, & forma, debent illa duo simul manere; quia compositio est duorum simul positio: sed æpe contingit in sacramentis, res, & verba non esse simul. In sacramento enim Pœnitentiæ confessio Pœnitentis, quam diximus locum tenere materiæ, quando Sacerdos verba absolutionis profert, jam transiit. Et in matrimonio maxime cum contrahitur per Procuratores, consensus unius partis per longum tempus antecessit consensum alterius, & consensus utriusque æpe antecedit benedictionem Parochi; ergo &c.

XIII. Respondeo, dist. maj. Juxta modum partium componentium, conc. maj. Aliter, nego maj. Si ergo materia, & forma physice componant, debent physice simul existere; quia unum physicum constituunt. At si sint materia, & forma constituens unum tantum morale, sufficit ut moraliter tantum existant. Sic ergo in sacramento Pœnitentiæ, esto confessio Pœnitentis physice, & formaliter transierit, cum Sacerdos absolvit; moraliter tamen manet, & virtualiter in Pœnitente, dum coram Sacerdote permanet. Nisi enim Sacerdos crederet, & quidem prudenter, Pœnitentem in eadem dispositione manere, in qua erat, dum peccata confitebatur, non posset eum absolvere. Sic etiam in Matrimonio esto consensus unius partis per longum tempus formaliter, & physice in se transierit: censetur tamen moraliter, & in effectu suo, nempe, in Procuratoris delegatione perseverare. Si enim prudenter non existimaret, partem in consensu præstito permanere, Parochus conjungere partes non posset.

XIV. Objicies quinto. In Eucharistia nulla prorsus est materia. Nam eo in instanti, quo Eucharistia sacramentum est, nulla est amplius res sensibilis, quæ materiæ loco sit; cum per transubstantiationem panis, & vinum in corpus Christi conversa sunt: corpus autem, & sanguis Christi quia ibi sensibiliter non sunt, locum materiæ habere non possunt.

XV. Respondeo, sacramentum Eucharistiæ habere aliquid singulare præ cæteris sacramentis. Omnia enim alia sacramenta consistunt in usu, seu susceptione; ac proinde transeuntia sunt, solumque durant, quandiu durat usus: quo transacto sacramentum non remanet, nisi quoad effectum. Verbi gratia: Baptisma consistit in usu, seu ablutione; qua transacta, sicut & peracta verborum prolatione, Baptismi transit, neque remanet, nisi quoad effectum, gratiam nimirum, & characterem. Idem dicito de Confirmatione, & reliquis. At Eucharistia sacramentum est ante usum, & sumptionem, ut de fide est contra Lutherum, ex Trident. *Sess. 13. Can. 4.* & prolatis verbis consecrationis permanet, ac conservatur quousque durant panis, & vini species. Quare in Eucharistia distingui debet fieri, & factum esse. His suppositis pro nunc.

Nego ant. Nam si Eucharistia sumatur in fieri, & actu prolationis consecrationis; materia illius sunt panis, & vinum, forma autem verba consecratoria. Si vero sumatur in facto esse, sacramentum sunt species panis, & vini, ut consecratæ: sic, ut species sint materia sacramenti, consecratio autem moraliter manens sit forma determinativa specierum ad esse sacramenti. Sed de his suo loco.

DUBIUM II.

An Materia, & Forma Sacramentorum fuerit determinata a Christo?

§. I.

Quadam Præmittuntur.

I. Materia, & forma tribus modis determinari possunt: in genere, in specie, & in individuo. In genere, quando designatur quidem aliqua materia; sed non determinatur, cujus speciei esse debeat. Sic qui fabro lignario diceret; confice mihi mensam, nec obsignaret, an ex quercu, an ex nuce, an ex abiete, aut ex ejusmodi aliqua materia; determinaret solum materiam in genere, neque enim mensa, cum sit res corporea, potest esse sine aliqua materia. Similiter si diceret: fac mihi mensam, & non adderet rotundam, quadratam, oblongam, designaret solum formam in genere; quia mensa sine aliqua figura, aut forma esse non posset. In specie autem, quando materiæ, aut formæ in specie designantur; ut si dicat: fac mihi mensam ex abiete, & formæ rotundæ. In individuo autem, quando non sola materiæ species, sed hæc, aut illa numerice designatur; ut si dicat: fac mihi mensam ex hoc abiete.

II. Certum est, materiam, seu res, & formam sacramentorum fuisse determinatas a Christo. De materia probat S. Th. *3. part. qu. 60. art. 5.* hoc discursu. Id, quod non est in potestate hominis, sed Dei, non pertinet ad hominem determinare, sed ad Deum: atqui sanctificatio hominis est in potestate Dei, non hominis, & ad hanc sacramenta assumuntur; ergo non pertinet ad hominem assumere res, quibus sanctificetur, sed hoc debet Dei institutione accipere.

De forma autem, *art. 7.* præludatæ Quæst. sic. Prob. Principium determinationis in rebus est forma; ergo cum determinata a Deo debeat esse materia, seu res sacramentorum; multo magis ab eo determinata esse debet forma, quæ materiam determinat ad esse sacramenti.

Rursus: de fide est, Christum sacramenta instituisse, ergo & eorum materias, & formas præscripsisse: nimirum, ut quibusdam signis uterentur, analogiam habentibus cum effectu sacramentorum, quæ ex illius mandato erant collaturi.

III. Nec dicas: in Lege naturæ fuisse sacramenta, quibus homines sanctificabantur, nec tamen legi ante Circumcisionem institutam fuisse a Deo determinatas res, aut verba, quibus uti deberent.

Nam respondet S. Thom. *3. part. qu. 60. art. 5. ad 3.* quod diversis temporibus diversa congruunt: *Et ideo sicut in statu Legis naturæ homines nulla Lege exterius data, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum: ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum uterentur.* (Quibus patet, etiam nunc determinatas a Deo fuisse res, quibus ad sanctificationem uterentur, licet alio modo). *Postmodum vero necesse fuit etiam exterius Legem dari: tum propter obscurationem Legis naturæ ex peccatis hominum; tum etiam ad expressiorem significationem gratiæ Christi, per quam humanum genus sanctificatur. Et ideo etiam necesse fuit res determinare, quibus homines uterentur in sacramentis. Nec propter hoc auctatur via salutis: quia res, quarum usus est necessarius in sacramentis, vel communiter habentur, vel parvo studio adhibito haberi possunt.*

IV. Certum etiam est, Christum non determinasse materiam, & formam sacramentorum in individuo: neque enim præscripsit, ut in collatione Baptismi hæc numero aqua adhiberetur. Nec minus certum est, determinasse saltem in genere materiam, & formam cujusliber sacramenti. Cum enim nullum sit sacramentum, quod ab eo non fuerit institutum; constare debet etiam, ipsum aliquando designasse partes essentiales illius, quæ nihil aliud sunt, quam res, quæ sunt materia, & verba quæ sunt forma.

V. Certum tandem est, materiam, & formam sacramenti Baptismi, & Eucharistiæ fuisse a Christo determinatas in specie. Aquam enim esse materiam Baptismi determinavit, Joan: 3. ver. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* formam vero Baptismi, Matth. ultimo ver. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Similiter materiam Eucharistiæ determinavit, *Matth 26. Marci 14. Luca 22.* cum panem, & vinum in corpus, & sanguinem suum consecravit, & Apostolis tradidit: formam vero cum citatis locis dixit: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus;* præcepitque Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus, ut facerent quod ipse fecit: *Hoc facite in meam commemorationem.*

VI. Tota difficultas est de aliquibus sacramentis; an illorum materias, & formas determinaverit Christus solum in genere, an vero etiam in specie atoma. In hoc duæ sunt sententiæ. Prima asserit, Christum non in genere tantum, sed in specie atoma designasse omnium, & singulorum sacramentorum materias, & formas, sicut fecit in Baptismate, & Eucharistia. Secunda dicit, Christum non in specie atoma omnium sacramentorum materias, & formas determinasse, sed aliquorum tantum in genere, seu specie subalterna. Ita censent Petrus Cantor Parisiensis, in Sum. de Sacr. Alexander Halensis 4. part. Sum. S. Bonaventura, Bellarminus, & alii.

§. II.

Resolvitur præcipua quæstio.

VII. Dico. Probabile videtur, Christum aliquorum sacramentorum materias, & formas non in specie atoma determinasse, sed solum in genere, vel specie subalterna. Probo primo. Si Christus determinasset in specie omnium sacramentorum materias, & formas; determinate assignasset pro materia Confirmationis, aut impositionem manuum, aut chrismationem; & pro materia Ordinis, aut impositionem manuum, aut porrectionem instrumentorum: atqui neutrum sive in Scriptura legitur, sive ex Traditione habetur, a Christo fuisse præscriptum; ergo &c.

VIII. Confirmo hoc. Si Christus omnium sacramentorum mate-

materias in specie atoma determinasset; eadem materia in omnibus sacramentis esset modo, ac fuit prioribus Ecclesiæ sæculis; quæ enim juris divini sunt Ecclesia variare non potest: sed non est eadem in aliquibus sacramentis modo, quæ prioribus Ecclesiæ sæculis adhibebatur; ergo &c. Min. prob. Apostolorum tempore materia Confirmationis erat nuda manuum impositio, Act. 8. v. 17. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Septem prioribus sæculis manuum impositio, non autem instrumentorum porrectio erat Ordinis materia: neque enim ejusmodi instrumentorum porrectionis reperire est aliquod vestigium in libris, qui iis sæculis de sacramentis egerunt; ut probat Morinus, *Part. 3. de Sacris Ordinationibus, Exerc. 7. c. 1.* & *Exerc. 9. c. 1.* & constat ex sacramentariis S. Gregorii Magni. Arqui nunc impositio manuum, nec Confirmationis, neque Ordinis videtur esse materia: nam Eugenius IV. in Decreto pro Armenis docet, materiam Confirmationis esse chrismationem in Neophiti fronte; materiam Ordinis esse instrumentorum porrectionem; ergo &c.

IX. Rursus: Si dicamus, materiam Ordinis esse determinate, vel manuum impositionem, vel porrectionem instrumentorum; vix conciliare poterimus Ecclesiam Græcam, quæ, approbante Latina, solam manuum impositionem adhibet in suis Ordinationibus, ut videre est apud Goar. *Ritual. Græcor. de Diæces. Ordinar.* cum Latina, quæ tamquam materiam adhibet porrectionem instrumentorum.

X. Sed dices primo. Si Christus non determinasset in specie materiam, & formam singulorum sacramentorum, fecisset Ecclesiæ potestatem eas in specie determinandi: sed hanc non fecit; ergo &c. Min. prob. primo. Nam nec Scriptura, nec Traditione hoc probari potest. —— Secundo. Nam si hanc fecisset, Ecclesia posset mutare in specie materias, & formas aliquorum sacramentorum: sed hoc non potest; ergo &c. Maj. patet, nam quod Ecclesia constituit, potest rescindere. Min. prob. Nam Ecclesia mutare quidem potest sacramentorum ritus, sed non substantiam, ut docet Tridentinum, *Sess. 21. c. 2.* dicens: *Hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva eorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ . . . . pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret.* At si mutare posset materiam, & formam sacramentorum, posset quoque mutare substantiam eorum; ergo &c.

XI. Respondeo, nego min. Ad primam probationem dico, retorqueri posse instantiam. Nam nec Scriptura, nec Traditione probari potest, Christum, non fecisse Ecclesiæ hanc potestatem. Silentium ergo, quo Scriptura præterit materiam, & formam aliquorum sacramentorum, dat fundamentum arguendi, Christum noluisse eas in specie determinare: si enim voluisset, eas in specie determinasset, ut fecit de materia Baptismi; & Eucharistiæ. Quod valde comprobatur ex varietate, quæ processu seculorum facta est circa materias aliquorum sacramentorum, ut diebamus.

Ad secundam probationem, nego min. Ad prob. dist. min. Si posset mutare materiam, & formam essentialem, conc. min. materiam, & formam solum accidentalem, nego min. Esto igitur Ecclesia in iis sacramentis, pro quibus non legitur a Christo instituta materia, nisi in genere, possit materiam specie mutare; hoc potest facere, salva eorum substantia, ut ait Tridentinum. Substantia enim rei salvatur, quousque manet ejus materia essentialis, quamvis accidentalis varietur. Materia autem essentialis in iis sacramentis non est hæc, vel illa res sensibilis in specie; sed aliquod sensibile aptum ad exprimendum effectum, qui per illud sacramentum confertur: unde dummodo hoc salvetur, sive per hoc, sive illud specie signum fiat, salvatur rei substantia. Sicut si quis dicat: fac mihi mensam: ut salvetur substantia mensæ, sufficit, ut fiat in aliqua materia capaci, ut sit mensa: per hoc autem quod fiat sive ex marmore, sive ex quercu, sive ex abiete, variatur solum id, quod est accidentale mensæ, & voluntati ejus, qui mensam præcepit. Sic Christus instituit, ac præcepit, ut sacramentum Ordinis conferretur per manuum porrectionem; & hæc est materia essentialis, sine qua non salvaretur substantia Ordinis, neque voluntas Christi impleretur. Quod autem hoc fiat solum porrectione manuum, quæ dum imponuntur, porriguntur; vel porrectione manuum cum aliquo instrumento expressivo actus illius Ordinis, omnino accidentale est sacramento, & voluntati Christi.

XII. Dices secundo, & replicabis. Si ita est, quod materia hæc, vel illa in specie, sit solum materialis, & accidentalis substantiæ sacramenti, posset indifferenter utraque adhiberi, sicque & Græcus porrectione vasorum, seu librorum sacrorum ordinatus, & Latinus sola manuum impositione, essent rite ordinati. Similiter cum materia essentialis Matrimonii, secundum Christum, sit consensus mutuus; sive fieret publice, sive clandestine, Matrimonii substantia salvaretur: sed utrumque est falsum; ergo &c.

XIII. Respondeo, ad primum. Probabile esse, Græcum ordinatum per vasorum porrectionem; & Latinum per solam manuum porrectionem, esse valide ordinatos. Quemadmodum enim, quia Christus instituit, ut materiam Eucharistiæ, panem triticeum, & vinum de vite; nec determinavit, an panis debeat esse azymus, an fermentatus, an vinum de vite debeat esse album, vel rubrum, potest valide consecrari, sive in azymo, sive in fermentato, dummodo triticeo, & sive vinum album sit, sive rubrum, dummodo de vite: ita quia instituit porrectionem manuum pro materia Ordinis; nec determinavit, an porrigenda sit manus sine, vel cum aliquo instrumento, utroque modo valida est Ordinatio. Verum quidem est, quod qui sic esset ordinatus, deberet ad cautelam, & sub lethali, Cæremoniæ illi, quæ secundum ritum suæ Ecclesiæ defuisset, se subjicere: quia ut statuit Innoc. XI. 2. Martii 1679. in sacramentis conferendis illicitum est sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, dum agitur de valore sacramenti.

Ad secundum nego id, quod infertur. Materia enim essentialis Matrimonii est mutuus consensus legitime datus: legitimitas autem contractus a Legislatore præscribenda est. Cumque Ecclesia pro legitimitate contractus matrimonialis, sicut & cæterorum, præscripserit solemnitatem, & publicitatem; ideo materia essentialis contractus matrimonialis non est quilibet consensus, sed consensus cum solemnitatibus; quas ad Ecclesiam præscribere pertinet, sicut pro contractibus mere civilibus Principes.

§. III.

An Sacramentorum forma sit verbum concionatorium.

XIV. Huic quæsito causam dederunt moderni hæretici Lutherus, & Calvinus. Lutherus enim dicit, formam sacramentorum esse verbum promissorium; Calvinus, esse verbum Concionatorium. Et hoc, quia volunt sacramenta esse mera signilla divinarum promissionum, excitantia in nobis fidem de illis, quod supra rejecimus. Catholici vero omnes sustinent, verba sacramentorum, seu formam sacramenti esse verbum consecratorium.

XV. Dico ergo. Forma sacramentorum non est verbum promissorium, nec concionatorium, sed consecratorium. Prima pars probatur contra Lutherum. Hæc enim verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, sola sufficiunt ad validum Baptisma: at clarum est in hisce verbis nullam exprimi promissionem; ergo &c.

Secunda pars prob. contra Calvinum, qui, *lib. 4. Inst. c. 14. §. 4.* ait: *Verbum intelligere debemus, non quod sine sensu, & fide insufuratum solo strepitu, velut magica incantatione, conficiendi elementi vim habeat; sed quod prædicatum intelligere nos facit, quid visibile signum sibi velit.* Et subinde subsumat Ecclesiam Romanam, eo quod latino idiomate verba proferat super idiotas nihil intelligentes, quid significent.

Sed inepte fallitur Nebulo iste. Licet enim in adultis talis instructio præmitti debeat: in hac tamen sacramenti essentia, & forma non consistit. Primo: quia præfata Verba: *Ego te baptizo &c.* quibus Baptisma conficitur, nullam concionem, aut instructionem continent. Secundo: Baptismus collatus infantibus valet: ut ipse contra Anabaptistas probat: verba autem, quæ super ipsos proferuntur; dum baptizantur, concionatoria non sunt, cum ea non intelligant: ideoque si ipse damnat nostros Parochos, eo quod ea verba latine proferant super idiotas ea non percipientes; multo magis damnare deberet ea proferentes super infantes, qui incapaces sunt ejusmodi percipiendi quocumque idiomate proferantur. Tertio: concio neque est necessaria, ut eam adstantes intelligant; cum Baptisma infantis valeat etiamsi nulli testes adsint, qui Ministrum audiant concionantem.

XVI. Præterea: ubi legit Calvinus hoc, de concione præmittenda ad Baptismi valorem Christi præceptum? Ubi id ab Apostolis, aut vetari Ecclesia factitatum? Contrarium quidem evincitur. Tum ex ipsius Calvini confessione fatentis, Baptismum in Ecclesia Catholica latinis verbis, sive adultis, sive parvulis collatum sine concione, esse validum, & non reiterandum cum ab Ecclesia ad suam Sectam deficiunt; quod tamen faciendum esset, si, ut ipse dicit, verbum concionatorium esset de essentia Baptismi; eo modo, quo olim SS. Patres Baptismum sine forma verborum *in nomine Patris &c.* collatum, reiterandum judicarunt. Tum etiam: quia sequeretur, Baptismum hæreticorum falsam fidem prædicantium eo ipso irritum esse: cujus oppositum Ecclesia statuit; quæ numquam inquisivit, an qui fuerunt baptizati, fuissent vera fide recte instructi, & maxime de Trinitatis Mysterio: sed etiamsi contrarium illi constaret, dummodo tamen in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizati fuissent, eorum Baptismum admisit.

XVII. Tertia pars probatur. Nam per verbum consecratorium nos Catholici intelligimus verbum ex Christi institutione efficax, seu effectus spiritualis productivum, non tam respectu materiæ, supra quam profertur, quam respectu personæ, ad quam dirigitur: atqui forma sacramentorum est hujusmodi: nam materiam, supra quam cadit, de profana facit sacram: *Non est* (inquit August. lib. 3. de Baptismo c. 10.) *aqua profana, & adultera, supra quam nomen Dei invocatur, etiamsi a profanis, & adulteris invocetur; quia nec ipsa creata, nec ipsum nomen adulterum est, Baptismus vero Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris functus est &c.* Et insuper illa eadem verborum forma in iis, qui sacramentum recipiunt, characterem, aut gratiam, vel utrumque simul producitur, ut inferius dicemus.

XVIII. Dices tamen primo. Si nec concio, nec promissio ad sacramentum requiruntur; cur Antiqui concionem, & promissionem præmittebant?

Secundo. Qua ratione Augustinus, *Tract. 80. in Joannem*, asserit, verbo sacramentali vim inesse, non ex eo, quod dicatur, sed tantum ex eo, quod credatur; si verbum sacramentale concionatorium non sit, aut promissorium?

XIX. Resp. ad primum: Majores nostros præmisisse ante collationem sacramenti concionem, seu instructionem non ut partem constituentem valorem sacracramenti. Cum enim de valore alicujus sacramenti dubium exortum est, non quæsierunt Patres, an habita fuisset concio, vel data promissio: sed utrum verbis Evan-

gelicis fuisset a Ministro collata, vel debita materia adhibita. Solum ergo catechismum, vel concionem adhibebant, tamquam præambulum, ut suscipiens sciens, quid reciperet, devotius ad illud accederet; vel sacramento jam suscepto eam subjiciebant, ut in accepta gratia confirmaretur. Cæterum quemadmodum sine ulla concione parvulis Baptismum, & olim Eucharistiam conferebant; ita & adultis, in casu præsertim necessitatis, sine concione utrumque sacramentum administrabant; ut patet in Serapione sene, ad quem in lectulo decumbentem, ut narrat Eusebius, Eucharistiam Presbyter per puerum misit, qui sine ulla concione eam ori illius infudit.

Ad secundum modo dico, Augustinum solum velle sacramentali verbo vim abluendi animam inesse; non quatenus est sonus materialis, sed, ut fidei Mysterium significat, & invocationem divini nominis continet: nam post verba in objectione indicata subjungit: *Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens; hoc est verbum fidei.*

Dubium III.

De mutatione, quæ in materia, & forma Sacramentorum potest contingere.

§. I.

An mutatio in materia, & forma, invalidet Sacramentum: & quæ?

I. Mutatio in materia, aut forma sacramenti potest esse, vel substantialis; ita ut tollat materiæ substantiam, aut formæ significationem, vel sensum corrumpat: vel accidentalis; sic ut nec materiæ substantiam, nec formæ sensum tollat. Sic si quis vi artis chimicæ vinum in alium liquorem mutet; tollet substantiam materiæ Eucharisticæ: neque enim in illo casu vinum manet vinum. Si vero e contra quis levem aliquam alterationem in vino faciat; vinum accidentaliter solum mutat: & remanet materia apta Eucharistiæ.

Mutatio accidentalis in materia ptest etiam contingere, ex diverso modo illam applicandi subjecto: sic aspersio, immersio, effusio sunt diversi modi accidentales, quibus aqua, quæ est materia Baptismi, potest applicari baptizando. Quare Baptismus sive per trinam immersionem, ut olim fiebat, sive per aspersionem, ut creditur aliquando factum, sive per effusionem aquæ ut modo in Ecclesia Latina fit, valide confertur.

II. Mutatio accidentalis in forma contingere notest: vel quia terminis, quibus Ecclesia utitur, alii æquivalentes substituantur; vel quia addantur alii, vel subtrahantur, quorum additio, vel subtractio formæ sensum non mutat ac tollit; vel ex intentione ministri, qui aliquem errorem in prolatione verborum intendat, ut si Lutheranus dum dicit: *Hoc est Corpus meum*, intelligat non conversionem panis in corpus Christi, sed Christi præsentiam in pane.

III. Dico. Mutatio substantialis, aut in materia, aut in forma reddit sacramentum irritum. Probatur. Quod enim variat substantialiter ritum a Christo in sacramentis institutum, ac præscriptum, variat substantiam sacramenti illudque destruit, ac nullum facit: sed qui substantialiter variat materiam, & formam, variat substantialiter ritum a Christo in sacramentis institutum; ergo &c.

IV. Sed quæres: Quot modis possit in materiam, & formam sacramenti induci mutatio substantialis?

Respondeo. In materiam regulariter induci mutationem substantialem, cum loco materiæ institutæ a Christo substituitur alia specie diversa: ut si quis alio liquore, quam aqua baptizaret; vel alio pane, quam triticeo aut vino, quam de vite Eucharistiam consecraret. Unde irrita erat consecratio, quam quidam (referente S. Cyprriano, *Epist. 63, ad Cæcilium*) in aqua sola tentabant: sicut & irritum esset Baptisma, si non in aqua sed in vino conferretur. Quia, ut S. Cyprianus ibi dicit, Christus Baptisma in aqua instituit, non in vino: & e contra Eucharistiam non in aqua, sed in vino consecravit; & ita a nobis fieri præcepit.

V. In formam vero invehi potest substantialis mutatio, primo: si vero a lium sensum efficientia adhibeantur. Talis erat mutatio, quam (referente Eusebio *l. 4. Hist. c.* 11.) quidam Valentiniani in Baptismo invexerant dicentes: *In nomine ignoti omnium Patris, in veritate omnium matre, in eo, quod descendit in Jesum.* Pariter si non sit eadem significatio explicita, & communi usu, mutatio substantialis saltem timeri potest; ut si quis dixerit: *Ego te baptizo in nomine Sanctissimæ Trinitatis*, quia non exprimitur distincta invocatio personarum, quæ ex instituto Christi ad perficiendum Baptismum est necessaria. Unde S. Thom. 3. part. quæst. 66. art. 7. *Sicut* (inquit) *aqua sumitur ad Baptismum, quia ejus usus est communior ad abluendum: ita ad significandum tres personas in forma Baptismi assumuntur illa nomina, quibus communius consueverunt nominari persona in illa lingua: nec in aliis nominibus perficitur Sacramentum.* Cumque hisce respondeat argumento, quod intendebat probare, etiam aliis nominibus, puta, Innascibilis, Genitoris, Geniti, Verbi, Doni, & Amoris posse exprimi tres personas in forma Baptismi; sequitur in sententia S. Thom. quod si quis dixerit: *Ego te baptizo in nomine Innascibilis*, vel *Genitoris*, & *Verbi*, seu *Geniti*, & *Doni*, seu *Amoris procedentis*, invalide baptizaret. Si tamen intra eamdem significationem nomina mere sinonyma quis usurparet; ut si loco hujus verbi *baptizo*, diceret *abluo*, pro verbo *absolvo* diceret *remitto*, *condono*; mutatio esset solum accidentalis & adhuc perficeretur sacramentum.

VI. Secundo. In forma contingere potest mutatio substantialis, ratione transpositionis verborum, quæ formæ sensum corrumpat. Ut si quis diceret: *Patris te ego baptizo in nomine, & Filii, & Spiritus Sancti*; aut: *Filii ego baptizo te in nomine Patris, & Spiritus Sancti.* Quia hic violatur debitus sensus verborum. Si vero transpositio talis non sit, quæ violet sensum, ut si quis dicat: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ego baptizo te.* Si consecrans dicat; *Hoc corpus meum est*, non mutatur substantialiter forma, & sacramentum perficitur. Ita Sanctus Thomas 3. *part. quæst.* 60. *art.* 8. *ad* 3.

VII. Tertio. In forma contingere potest mutatio substantialis, ratione interruptionis verborum; si tanta sit, ut intercipiatur intentio pronunciantis, & verborum sensus tollatur, & per consequens veritas ejus. Ut si quis inter hæc verba: *Hoc est corpus*, & istud, *meum* ageret aliquid aliud, ratione cujus non esset moraliter eadem locutio. Si vero parva esset interruptio, ut moraliter censeretur intendisse continuare locutionem, valorem formæ non auferret. Ut si Sacerdos Eucharistiam consecrans, postquam dixit: *Hoc est*, sternutaret, vel tussiret, moxque subjungeret: *Corpus meum.* Vel postquam dixit: *Ego te baptizo*: fabulantibus diceret, flete, statimque subjungeret: *In nomine patris &c.* hæc interruptio valori Sacramenti non officeret. Ita S. Thomas mox citatus *ad* 3.

VIII. Quarto. In forma accidere potest mutatio substantialis, per omissionem alicujus termini, qui sit de substantia; ita ut eo ablato tollatur, vel minuatur essentialis significatio. Ut si quis baptizans, omittat unam ex personis SS. Trinitatis: vel diceret: *Ego baptizo in nomine Patris*, non exprimendo *te*, vel nomen baptizandi ut faciunt Græci. Similiter si consecrans, omisso *Hoc*, diceret *est corpus meum* vel diceret: *Hoc est corpus*, omittens meum. *Si autem* (ait S. Thom. citatus in corp.) *subtrahatur aliquid, quod non sit de substantia formæ; talis diminutio non tollit debitum sensum verborum, & per consequens nec sacramenti perfectionem: sicut in forma Eucharistiæ, quæ est*: Hoc est enim corpus meum, *ly* enim *sublatum non tollit debitum sensum verborum: & ideo ideo non impedit perfectionem sacramenti. Quamvis possit contingere, quod ille qui prætermittit, peccet ex negligentia, vel contemptu.* Idem dic de baptizante, qui diceret: *Baptizo te*, ly *ego.*

IX. Quinto. In forma contingere potest mutatio substantialis, per additionem verbi, quod corrumpat debitum sensum. *Puta si aliquis dicat*: Ego te baptizo in nomine Patris majoris, & Filii minoris, *sicut Ariani baptizabant: & ideo talis additio tollit veritatem sacramenti.* Ita S. Thom *art.* 8. *citato in corp.* Vel si diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris per Filium, in Spiritu Sancto.* Baptisma enim ita collatum, irritum esse miraculo comprobatum est. Cum enim quidam nomine Barba ab Episcopo Ariano ita baptizaretur, aqua, quæ ibi erat, evanuit: Barba vero confestim inde effugiens rem cunctis declaravit. Hoc refert Theodorus Lector, *lib. 2. Hist. Eccles.* Similiter si quis baptizans diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: & B. Virginis Mariæ*, non esset Baptismus. Quia dicitur, 1. ad Cor. 1. *Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis?* Sed hoc verum est, *Si sic intelligatur in nomine B. Virginis baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo Baptismus consecratur; talis enim sensus esset contrarius veræ fidei, & per consequens tolleret veritatem sacramenti. Si vero intelligatur quod additur*, & in nomine B. Virginis, *non quasi nomen B. Virginis aliquid operetur in Baptismo, sed, ut ejus intercessio prosit baptizato ad conservandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio Sacramenti.* Hæc Sanctus Thomas *articul. 8. citato.* Quare in hoc casu interrogandus esset de intentione sua; vel si de intentione non constaret, ad minus Baptismus, tamquam dubius, sub conditione iterandus esset. Notat tamen Sanctus Thomas ibi: quod si *Sic talis additio, qui non auferat debitum sensum, non tollitur sacramenti veritas. Nec refert, utrum talis additio fiat in principio, vel in medio, vel in fine. Ut si aliquis dicat*: Ego te baptizo in nomine Dei Patris Omnipotentis, & Filii ejus Unigeniti, & Spiritus Sancti Paracliti. *Erit verum baptisma. Et similiter si quis dicat*: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & B. Virgo te adjuvet, *erit verum Baptisma.*

X. Nota tamen: quod Minister habens aliquem errorem, & illum intendens inducere; si illum exprimat in forma Sacramenti, ita ut sensum catholicum corrumpat; certe facit sacramentum nullum: quia videtur velle inducere novum ritum ab Ecclesia non receptum, nec intendere facere, quod facit Ecclesia. Si vero, vel non exprimat, vel si exprimat, debitum sensum formæ non tollat, aut formam non afficiat, & in eam non refundatur: sacramenti veritas consistit. Ratio primi est. Nam error verbis non expressus relinquit intactum debitum formæ sensum; qui non ex intentione loquentis, sed ex usu communi loquendi significationem habet. Unde valebat datum ab Arianis Baptisma, qui proferebant formam: esto mente intelligerent errorem suum, nempe, Filium esse diversum in substantia a Patre. Sic etiam irritum non erat

erat Baptisma datum per trinam immersionem, quamvis (ut scribit Gregorius Magnus ad Leandrum Hispalensem Episcopum) per eum intenderent in Hispania protestari suum detriplici substantia in divinis errorem. —— Ratio etiam secundi est. Nam error expressus, qui formæ sensum non tollit, neque illam afficit, relinquit intactam substantiam formæ. Sic valide consecraret, qui post hæc verba: *Hoc est corpus meum* errorem Calvinisticum subjungeret, dicens: *Et illud in Cælis ad dexteram Patris positum adoramus, cujus figuram tantum in terris nobis præbet*; non quasi partem formæ sacramentalis proferens, sed ut errorem suum aliis proderet, eosque ad illum pertraheret.

Eadem ratione docet S. August. *l. 6. de Baptism. contra Donat. c.* 25. si quis preces aliquas falsas diceret super aquam; dummodo tamen verba Evangelica proferret, valide baptizaret: *Quia* (inquit) *certa illa Evangelica verba, sine quibus non potest Baptismus confectari, tantum valent, ut per illa sit evacuatur quicumque in prece vitiosa contra regulam fidei dicendum, quemadmodum Dæmonium, Christi nomine, excluditur.* Hinc si Calvinista diceret: *Auctoritate mihi per Calvinum facta, Ego te Baptizo &c.* valide baptizaret. Quia additio illa non afficit sacramenti formam, sed baptizantis potestatem: quæ licet falso asseratur a Calvino accepta, verbis tamen Evangelicis evacuatur. E contra vero si consecrans, post hæc verba: *Hic est Sanguis meus*, diceret: *qui pro vobis effundetur*; invalide videretur consecrasse. Quia cum in probabili sententia illa verba pertineant ad substantiam formæ, & in communi, saltem ad integritatem, ut suoloco dicetur, errorem suum verbis Evangelicis misceret, & debitum sensum tollerer.

XI. Sexto. In forma contingere potest mutatio ex corrupta prolatione; quam si ex industria Minister adhibeat, non videtur sacramentum perficere. Quia non videtur habere intentionem faciendi id, quod facit Ecclesia; nisi forte adeo parva esset, ut sensum verborum non læderet. Si autem hoc faciat ex imperitia, vel lapsu linguæ; nec corruptio sit tanta, ut sensus destruatur (quia esset, si loco *In nomine Patris* diceret: *In nomine Matris*; vel loco *Baptizo* diceret: *Baptizor*) sacramentum valeret. Quia verba sic corrupte prolata, esto vi impositionis nil significarent; acciperentur tamen, ut significantia ex accommodatione usus. Ita sentit Zacharias Papa scribens ad Bonifacium Episcopum, c. *Retulerunt*, de Consec. Dist. 4. Cum enim quidam latinæ linguæ imperius baptizaret sub hac forma: *In nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta*; censuit Pontifex, sic baptizatum non esse rebaptizandum, dicens: *Si ille, qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam baptizans dixisset: non possumus consentire, ut denuo baptizetur.* Et ita fuisse arguitur ex hoc, quod dixerat: *In nomine Patria, Filia, &c.* quod ratio Grammaticæ exigebat, si de industria formam corrumpere voluisset; sed: *Patria, Filia &c.* quæ cum sic constructa nihil significent, indicant, illum habuisse intentionem dicendi, quod Ecclesia dicit. De hoc videndus est S. Thom. 3. *p. q.* 60. *a.* 7. *ad* 3. Similiter cum alius Presbyter hunc in modum baptizaret: *In nomine Patris mergo, & Filii mergo; & Spiritus Sancti mergo*; indicavit Stephanus II. Papa, sic baptizatos in eo permanere baptismo, quia in nomine SS. Trinitatis baptizatos.

XII. Ad judicandum vero quandonam corruptio mutet sensum; & quandonam facta sit ex industria, & quando ex simplicitate: pro primo regulam dat S. Th. 3. *p. q.* 60. *a.* 7. *ad* 3. Si enim corruptio fiat in principio dictionis; ut si loco ejus, quod est *In nomine Patris* dicat: *In nomine Matris*, videtur corruptio varians sensum. Si vero corruptio fiat in fine dictionis; puta, si aliquis dicat: *In nomine Patria, & Filia*, non videtur variare sensum. Et ratio est: *Quia apud nos variatio dictionis ex parte finis dictionis, ut plurimum non mutat significationem.* Addit S. D. *Magis tamen videtur attendenda quantitas corruptionis: quia ex utraque parte potest esse tam parva, quod non auferat sensum verborum, & tam magna, quod auferat. Sed unum horum facilius accidit ex parte principii, & aliud ex parte finis.* Absolute tamen loquendo etiam corruptio ex parte finis potest variare sensum; ut si pro *Baptizo* dicat *Baptizor*. —— Pro secundo vero idem S. D., ibidem, *a.* 8. *in c.* dicens: *Si intendat per hujusmodi additionem, vel diminutionem* (aut corruptionem) *alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici sacramentum: quia non videtur, quod intendat facere id, quod facit Ecclesia.* Dicit *non videtur*: quia hujusmodi signum non est certum, sed solum probabile. Potest enim ex industria formam sic corrumpens habere intentionem generalem faciendi, quod facit Ecclesia Christi.

§. II.

An mutatio materiæ, & formæ illicita sit, & quando?

XXIII. Sacramentorum formas, & materias mutare nemini licet. Unde qui ex industria, vel crassa negligentia materiam, vel formam sic immutaret, ut sacramentum irritum redderet, peccaret lethaliter peccato sacrilegii, faceret maximam injuriam Deo sacramentorum auctori, cujus institutio, & lex contemneretur: gravem etiam inferret injuriam suscipienti, qui sacramenti fructu privaretur.

XIV. Lethaliter etiam peccaret, qui quacumque materiæ, vel formæ mutatione ritus novos, aut errores ab Ecclesia damnatos inducere intenderet; aut ritus in sacramentorum administratione ab Ecclesia præscriptos temere omitteret. Unde Tridentinum, *Sess. 7. de Sacr. in genere, Can.* 13. ait: *Si quis dixerit, recepros, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni administratione sacramentorum adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.* Quare mutatio notabilis etsi non variet substantiam materiæ, vel formæ, non excusat a peccato lethali Ministrum solemnitatis; & ex officio. Neque excusare eum potest juris ignorantia; quia necessaria ad officium, munusque suum rite obeundum scire tenetur. Excusari tamen posset laicus a mortali, si in necessitate baptizans, in materia, vel forma aliquomodo deficeret; non quasi partem formæ sacramentalis proferens, sed ut errorem suum aliis proderet, eosque ad illum pertraheret.

Hinc peccaret lethaliter Sacerdos Latinus, qui cum Græcis sic batizaret: *Baptizetur servus Christi in nomine Patris, & Filii, & Spiritui Sancti.* Cum a Florentino in Decreto unionis injungatur, ut quisque Minister, sive Latinus, sive Græcus suæ Ecclesiæ ritus observet.

Peccaret etiam lethaliter Sacerdos Latinus, qui in solemni Baptismi administratione formam illius alio idiomate, quam latino proferret. Quidquid enim reclament Protestantes, volentes, ut alibi diximus, formas sacramentorum secundum uniuscujusque idioma esse proferendas; servandus est mos, & usus Ecclesiæ Latinæ, volentis Sacerdotem Latinum formas sacramentorum latino idiomate proferre: uno excepto Matrimonio, quod, utpote contractus humanus, lingua vernacula confici solet. Si tamen Minister necessitatis sit, & linguam Latinam non calleat, ut sunt obstetrices; possunt, imo satius est, eas patria lingua formam Baptismi pronuntiare. Eadem ratione peccaret Sacerdos Latinus, qui in pane fermentato Græcorum more vellet consecrare.

XV. An vero liceat in collatione sacramenti uti materia, & forma dubia?

Respondeo primo. In casu primæ necessitatis licere uti materia, & forma dubia ad confectionem sacramentorum, quæ sunt necessaria ad justificationem, necessitate medii. Probo. Nam Christus; præ summa sua erga homines charitate, vult, ut hominum saluti etiam cum suorum sacramentorum periculo, quando alia via provideri non potest, consulatur: instituit enim sacramenta propter hominem, non hominem propter sacramenta. Huic principio nixus S. Augustinus *l. 1. de Adulterinis conjugiis c.* 28. docet, Baptismum, & Pœnitentiæ reconciliationem impendi debere jam morituro, nec pro se respondere valenti; quamvis ob iniquam ejus antea ctam vitam dubium maxime sit, an sit bene dispositus: *Nec ipsos enim* (inquit) *sine arrha sui pacis exire velle debet mater Ecclesia.* Et Sacri Canones Pœnitentiæ Ministris injungunt; ut cuilibet Fideli in extremis posito, & reconciliationem, vel nutu, vel aliquo signo petenti, absolutionis beneficium impendant; quamvis aliquibus pietatis operibus suam contritionem non probaverit; ac proinde dubium sit, an adsit debita sacramenti Pœnitentiæ materia.

Respondeo secundo. Quod extra casum necessitatis extremæ non licet uti materia, aut forma dubiis, etiam in sacramentis, quæ sunt necessaria necessitate medii. Probo ex illa morali regula S. Augustini *l. 1. de Baptismo contra Donatistas*: ubi de eo, qui cum certus esset, apud Catholicos Baptismum rectè accipi, apud Donatistas dubius esset, dicit: quod *Graviter peccaret iis rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo, quod certis incerta præponeret.* Immo etiamsi probabile sit, hanc materiam, seu formam valere ad essentiam sacramenti; ea uti non potest extra casum necessitatis, in concursu probabilioris, & tutioris: quia tunc probabile quidem erit speculative, non tamen in praxi, ita ut eis uti liceat extra casum necessitatis, maxime post decretum Innocentii XI. anno 1679. 2. Martii proscribentis hanc propositionem: *Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

Respondeo tertio. In aliis, a Baptismo, & Pœnitentia sacramentis non licet uti materia, & forma dubiis, etiam in casu necessitatis. Probo. Nam in iis Sacramentis, extrema urgente necessitate, uti possimus materia, & forma dubiis; quæ, si non conferantur, anima hominis exponitur periculo æternæ damnationis: in eo enim casu, potius quam anima tali periculo exponatur, permittit Christus, ut suum sacramentum nullitatis periculum subeat: at excepto Baptismo, & Pœnitentia, si reliqua sacramenta non conferantur, cum non sint necessaria necessitate medii, animæ non exponitur periculo æternæ damnationis; ergo &c. —— Hinc sequitur primo: non licere Presbytero consecrare hostiam, de qua prudenter dubitat, an sit verus panis; etsi faciat, ut hominem jam moriturum communicet. Secundo: sequitur, eidem non licere uti liquore, de quo prudenter dubitat, an sit verum oleum, ut hominem in extremis agentem inungat.

XVI. An vero uti possit materia dubia adhibens formam conditionatam. —— Respondeo negative. Quia Jus Canonicum, Ritualia, & probati Theologi in solo casu necessitatis concedunt usum materiæ dubiæ; ut nempe subveniatur periculo proximi. Quare lethaliter peccaret, qui extra casum necessitatis, hoc est, periculum mortis, absolutionem sub conditione impenderet ei, de quo prudenter dubitaret, an esset contritus.

Dubium IV.

De divisione formæ Sacramentalis.

§. I.

Quo tempore coeperit usus formæ conditionalis.

I. TRita ac celebris est formæ sacramentalis divisio in absolutam, & conditionalem. Prior actionem sacramentalem absolute enuntiat, ut hæc verba: *Baptizo te*. Posterior eamdem actionem sub conditione enuntiat, ut: *Si non es baptizatus, ego te baptizo*. De hac, omissa priori duo quæremus. Unum: an quovis Ecclesiæ sæculo adhibita fuerit. Alterum: quibus in circumstantiis eam liceat Ministro usurpare.

II. Dico ergo primo. Septem prioribus Ecclesiæ seculis non apparet usum fuisse conferendi sacramenta cum forma conditionali. Prob. Quia in monumentis illorum seculorum nullum legitur in casu dubii illius usum fuisse; cujus tamen amplissima fuisset occasio temporibus, quibus vigebat lis inter Stephanum Papam, & Cyprianum, aliosque Episcopos Africanos. Cum enim tunc nondum esset certum, sed in quæstione, ac dubio positum, an baptizati ab hæreticis essent denuo baptizandi; stante hoc dubio, nullus legitur rebaptizatus sub conditione. Immo interrogatus S. Cyprianus a Magno, *Epist. 76.* an Baptismus datus per aspersionem valeret, & esset ejusdem virtutis cum Baptismo per immersionem collato, de quo erat dubium; multi enim illum ratum habebant: respondit, Baptismum per aspersionem in necessitate collatum sibi probari. Quod *Si aliquis existimat, eos nihil consecutos, eo quod aqua salutari tantum perfusi sunt; non decipiantur, ut si incommodum languoris evaserint, & convaluerint, baptizentur*. Non dicit *sub conditione*; quod tamen in hoc casu, dicendum videbatur. Item Cæcilianus Archiep. Carthaginensis, cum a Donatistis ejus Ordinatio, tamquam nulla impeteretur, statim se paratum exhibuit, ut denuo ordinaretur: nec tamen alicujus conditionis meminit: cujus tamen facienda fuisset mentio, stante dubio de validitate prioris Ordinationis, quod Schismati occasionem dederat. Signum ergo est, tunc temporis non fuisse in usu ministrare sacramenta sub conditione, etiam stante dubio. Immo asserebant non esse periculum iterandi sacramentum, quamvis in dubio, an valeat, sub forma absoluta conferatur. Unde S. Leo Papa, *Epist. 37.* modo 135. de eo qui facto debito examine adhuc non reperit, se fuisse baptizatum, quamvis ab initio dubitarit; sentit esse baptizandum, dicens: *Quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod factum esse omnino nescitur*. Et S. Gregorius, *Epist. 32. ad Felicem Messan. Episc.* (modo *l. 14. Epist. 17.*) in dubio de Baptismo, Confirmatione, & Ecclesiæ dedicatione, si non appareat ea fuisse peracta, statuit: *Ut baptizentur tales, ac confirmentur, atque Ecclesia Canoni dedicentur, ne talis dubitatio ruina Fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum*: nihil dicens de iisdem sub conditione peragendis.

III. Dico secundo. Circa octavum seculum forma conditionalis a quibusdam cœperat adhiberi, a quibusdam non. Probatur. Quia Capitularia Caroli Magni certis in casibus formæ conditionalis usum præscribunt. Nam *l. 6. c. 181.* hæc leguntur: *De quibus dubium est, utrum sint baptizati, an non, omnimodis absque omni scrupulo baptizentur, his tamen verbis præmissis: Non te rebaptizo; sed si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Et ibidem, *l. 7. c. 391.* legitur sic: *Placuit, ut infantes, quando non invenientur certissimi testes, qui eos sine dubitatione baptizatos esse testentur; neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere: absque ullo scrupulo, tempore legitimo baptizentur . . . quoniam quod non ostenditur gestum, ratio non finit, ut dicatur iteratum* (quod ex Conc. Carth. 5. sub Aurelio, cap. 6. sumptum videtur) quod repetitur, c. 305. *Si qui dubitant, an sint baptizati, an non . . . . ut baptizentur, præceptum est*. Ubi nulla formæ conditionalis mentio fit. Ergo in eisdem Galliis apud aliquos in usu esse cœperat, apud alios non.

IV. Dico tertio. Forma conditionalis apud omnes Latinorum Ecclesias, saltem a seculo 13. adhiberi cœpit. Probatur. Nam seculo 13. omnes Ecclesiæ Latinæ amplexæ sunt Jus Canonicum auctoritate Gregorii IX. S. Raymundi opera promulgatum: sed in isto formæ conditionalis praxis injungitur, *C. de quibus*, sic de Baptismo: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis: si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo &c.* Esto autem hæc Decretalis sit Alexandri III. qui seculo Gregorium IX. præcessit, non evincitur tamen, quod ad omnium Ecclesiarum notitiam, & usum devenerit; nisi postquam a Gregorio fuit cum jure Canonico promulgata. Sicut etiam quod Odo Parisiensis Episcopus, qui Alexandri III. tempore vixit, hoc idem senserit, solum probat; tunc in Galliis usum formæ conditionalis fuisse receptum, ut ex Capitularibus Caroli Magni vidimus. Immo nec ab omnibus Galliarum Ecclesiis fuisse receptum constat. Tum quia: Petrus Cantor, Doctor Parisiensis, qui vixit ante Gregorium, contrarium sensit dicens: *in Confirmatione, aut in Baptismo, de quo dubitatur, an sit collatus, non approbamus conditionem appositam sic*: Si non es baptizatus &c. *Quia Sacramenta non sunt conditionaliter conferenda*. Temporibus tamen S. Th. in usu fuisse apparet ex *3. p. q. 68. a. 7. ad 2. & a. 11. ad 4.*

§. II.

Quandonam forma conditionalis sit adhibenda.

V. Dico primo. Qui antiquis temporibus usque ad seculum Tridentini forma conditionali utebantur, videntur ea usi fuisse solum in sacramentis imprimentibus characterem, videlicet, Baptismo, Confirmatione, & Ordine. Prob. Quia qui circa octavum seculum forma conditionali uti cœperunt, ea utebantur circa baptizandos, ut Capitularia supra relata ostendunt. Alexander III. Auctor Decretalis supra enuntiatæ loquitur de baptizandis; qui post Alexandrum III. scripsere, formæ conditionatæ solum meminerunt in sacramentis, quæ iterari non possunt, Baptismi, Confirmationis, & Ordinis: de aliis non loquuntur, cum tamen loqui debuissent, si in eis etiam formæ conditionalis usus invaluisset.

VI. Dico secundo. A seculo Tridentini formæ conditionalis usus obtinuit, etiam in sacramentis, quæ iterari possunt. Prob. Nam nostris temporibus invaluit usus formæ conditionalis, etiam in collatione absolutionis sacramentalis (quæ tamen iterabilis est) quando dubia est; vel ex parte subjecti, cum scilicet, prudenter dubitatur, an subjectum sit capax, ut fidelis subito morbo obmutescens; vel ex parte ministri, quando dubitat, an omnia verba essentialia protulerit: idque tum ob debitam sacramento reverentiam; tum, ne qui ad eum bona fide accessit, sacramenti fructu forte privetur.

VII. Dico tertio. Minister tunc solum forma conditionali uti potest, quando facto diligenti examine, adhuc dubitat, an sacramentum fuerit vere collatum. Probatur. Nam sacramentum non debet, etiam sub conditione, iterari, nisi prudens dubium sit, an revera illud fuerit collatum: at prudens dubium prævium ac diligens examen supponit; ergo &c. Ita etiam senserunt quotquot supra citati usum formæ conditionalis admiserunt. Verum tamen est (ait Dominicus Soto) in sacramentis, quæ characterem non imprimunt, non esse opus tanto examine, ut forma conditionalis adhibeatur, quanto in iis, quæ ex vi sua iterari non possunt: nam in pœnitentia minus dubium, dummodo sit fundatum, sufficit, ut sub conditione forma possit iterari.

VIII. Quæres: quibus in casibus prudens oriatur dubium, sufficiens ad iterandum sub conditione sacramentum iterabile?

Respondeo, prudenter dubitari. Primo: cum infans expositus fuit, etsi schedulam præseferat testantem eum baptizatum fuisse: posset enim fieri, ut qui baptizarunt, nescierint baptismi formam. Addo: quod non sint fide digni, qui tantum scelus patrant, & infantem exponunt: ita Conc. Aquense, anno 1558. — Prudenter dubitatur, secundo: cum rustica mulier, etsi ex officio obstetrix, urgente necessitate, & mortis periculo baptizavit. Nam etsi supponatur calere formam Baptismi, prudenter tamen timeri potest, ne ex animi turbatione aliquid in forma Baptismi omiserit; nisi alia fide persona digna, quæ auferat dubium. Unde Conc. Rothomagense, 1581. statuit, nec uni mulieri, nec alteri privatim baptizanti credi debere. Et Conc. Rhemense ann. 1583. antequam, inquit, baptizet infantem, inquirat, si jam baptizatus fuerit; de quo sufficienter duorum saltem testimonio Sacerdoti constare debet. — Prudenter dubitatur, tertio: cum testes fide digni asserunt, adhibitam non fuisse legitimam materiam. Hinc Lugduni, non multis ab hinc annis, sub conditione baptizatus est Monachus; qui postquam factus fuit Monachus, a vitis fide dignis audivit, se, cum in hæresi Calviniana esset, aqua rosacea baptizatum fuisse; ideoque Calvinistarum Baptismus, suspectus est; adeo ut ab ea hæresi revertentes, interrogandi sint de modo, quo in hæresi baptizati fuere.

IX. In Sacramentis vero iterabilibus, præter casus jam expositos, dubium prudens esse potest, cum dubitatur: an subjectum sit capax sacramenti: ideoque absolvi debet forma conditionalis, de quo dubitatur, an vivens, vel mortuus sit. — Secundo, cum Minister, aut ob mentis evagationem, aut alias causas non est certus, se verba, vel absolutionis, vel consecrationis protulisse. Monendi tamen sunt scrupulosi, non semper esse rationem dubitandi, an forma omissa fuerit, ex hoc præcise, quod Minister non meminerit, se eam protulisse: præsertim, si aliis vacet, quæ ex Ritualium præscripto reeitari, aut fieri solent post prolatam formam. Quare Sacerdos, qui recitat orationes consecrationis formam consequentes, non debet adhuc sub conditione consecrationis verba repetere, quamvis tunc non meminerit, se ea protulisse; sed potius ut suæ consulat quieti, quærat a ministrante, an hostiam, & calicem elevaverit.

Quæstio III.

De numero, & ordine Sacramentorum novæ Legis.

NUmerum, & ordinem Sacramentorum novæ Legis quæsitum præsens examinabit.

Du-

Dubium I.

Quot sint novæ Legis Sacramenta?

§. I.

Hæreticorum errores.

I. MIrum, quam varii fuerint, & in se inconstantes nostri temporis hæretici in statuendo sacramentorum novæ Legis numero: esto enim omnes numerum septenarium ab Ecclesia statutum rejiciant; in stabiliendo tamen numero non conveniunt, ut dicemus. Prius tamen indicare placet quid de hoc senserunt antiqui hæretici; ut ex hoc pateat, quales Magistros habuerunt moderni.

II. Quidam ergo *Archontici* nuncupati, teste S. Epiphanio, *Hæres 40.* seculo 2. nulla prorsus sacramenta in Ecclesia admittenda esse, nec Baptismum, nec Eucharistiam asserebant, nullis signis utendum esse putantes. Hos ex Lutherano grege secuti sunt Schwenckfeldiani, qui spirituales se esse gloriantes, omnia sensibilia, & proinde sacramenta repudiabant, tamquam ad salutem inutilia. *Cajani* quoque, ut refert Tertullianus, *lib. de Bapt. cap. 13.* Baptismum necessarium negabant, eo quod fides satis esset. *Pauliciani* verbotenus quidem sacramenta admittebant: sed in iis nulla re sensibili pane, aqua, oleo, sed solis verbis utendum esse volebant, & in Baptismo hæc assumebant: Ego sum aqua viva, ut refert Euthymius, *3. part. Panoplia tit. 21. Sclauciani*, & *Herminiani* Baptismum in aqua non recipiebant: dicentes, Joannem quidem baptizasse in aqua, sed Christum in spiritu, & igne, teste August. *Hæres. 59.* Hoc adoptasse videntur quidam hæretici in Anglia, dicti *Quakeri*: Baptismum in aqua repudiantes, quem repudiarunt olim, ceu inutilem, *Manichæi*. August. teste, *Hæres. 46. Messaliani* sacramenta recipiebant, sed ea nihil ad salutem conferre existimabant.

Bogomili Eucharistiæ Sacramentum nil aliud esse putabant, quam solum *Pater noster*. Pœnitentiæ sacramentum negabant *Novatiani*, quibus consentiebant *Montanistæ*, asserentes, hominem per pœnitentiam posse renovari, Matrimonium sacramentum esse *Manichæi* negabant. Extremam unctionem *Armeni*. Confirmationem rejiciebant *Novatiani*, & etiam *Ariani*. Hæc sunt veterum hæreticorum deliria.

III. Nunc videamus; in quibus hæretici recentiores in hoc eos imitati sint. Lutherus ab initio rigidus, unum tantum sacramentum, nempe Baptisma, fassus fuisse videtur. Postea mollior factus duo cœpit confiteri, Baptismum, & Eucharistiam; quibus demum addidit Pœnitentiam: quamvis sibi semper inconstans, duo tantum tandem admiserit, nempe, *Baptismum, & Panem*. Inconstantiam Magistri, Lutherani imitati sunt. Aliqui, ut Melanchton in *locis com. c. de Signis*, duo tantum, Baptismum, & Eucharistiam sacramenta esse fatentur. Aliqui tria, Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam. Ita *in Conf. Aug. c. 13.* & hæc est communior sententia, quam Lutherani in suis Catechismis docent. Lutherani tamen dicti *Molles* in Concilio suo Lipsiensi septem sacramenta agnoverunt; quibus cum adhæserit etiam Melanchton cum aliis, propterea reprehenduntur ab Illirico in libro, quem inscripsit; *Adhortatio Illirici ad constantiam in Augustana Confessione*.

IV. Zuinglius duo tantum aperte fatetur, nempe Baptismum, & Cœnam; quibus tamen videtur addere Matrimonium, sed ægre: non quia putet sacramenti definitionem ei adaptari non posse; sed quia timet dignitatem conjugii sacramenti nomine obscurari. Audistis atrociorem blasphemiam?

V. Calvinus vero *lib. 4. Inst. c. 18. §. 19.* duo tantum agnoscit sacramenta, Baptismum, nempe & Eucharistiam; quorum usum a primordio novi Testamenti usque ad consummationem sæculi, dicit fuisse traditum. Et §. 20. *His ergo* (inquit) *duobus contenea sit Christiana Ecclesia*. Verum c. 14. §. 22. ubi duo tantum admittit sacramenta, Baptismum, & Eucharistiam, fatetur se non invitum pati Ordinationem ministrorum vocari posse sacramentum; se tamen inter ordinaria sacramenta illam non numerare. *Cap.* tamen 19. §. 31. post multa, more suo improperia contra Ordinationes, prout ab Ecclesia exercentur, concludit: *Fatear igitur eorum unctio: superest impositio manuum, quæ ut in veris, legitimisque ordinationibus sacramentum esse concedo, ita nego locum habere in hac fabula*: asserens, unctionem ex Christianismo, Judaismo, & Paganismo religionem unam conficere. Hæc sunt, quæ sibi confixerunt, qui a fidei veritate aberrarunt.

Catholica tamen Ecclesia tenet, ac tenuit, sacramenta novæ Legis, nec plura nec pauciora esse, quam septem, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, ac Matrimonium. Unde.

§. II.

Statuitur veritas.

VI. DIco. Sacramenta novæ Legis, nec plura sunt, nec pauciora, quam septem nuper enumerata. Est dogma fidei sancitum in Florentino, in instructione Armenorum, & confirmatum in Tridentino, *Sess. 7. Can. 1.* his verbis: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta; aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium: aut etiam aliquod horum septem non esse vere ac proprie Sacramentum, anathema sit*.

VII. In hoc septenario sacramentorum numero utraque Ecclesia Latina, & Græca consensit. Consensum istum probat perpetuum silentium Græcorum in Conciliis, quibus cum Latinis adfuerunt: Græcos enim latere non poterat, quid Latini de numero sacramentorum sentirent. Quod si in hoc non consensissent, litem super hoc movissent, sicut moverunt de processione Spiritus Sancti etiam a Filio, de Purgatorio, in Florentino sub Eugenio IV. Immo septenarii numeri sacramentorum aperta Ecclesiæ Græcæ etiam Schismaticæ confessio constat. Primo ex censura, qua Jeremias Patriarcha Constantinopolitanus Augustanam Lutheranorum confessionem perstringit: expresse enim definit, Ecclesiam Græcam nec plura, nec pauciora, quam septem admittere sacramenta. — Secundo constat; tum ex Synodo Constantinopolitana an. 1642. contra Calvini dogma, ubi reprobatur *Num. 15.* Eo quod *Negat Sacramenta quinque, Sacerdotium, Sacrum Unctionem, Sacrum Oleum, Confessionem cum pœnitentia, & honorabiles nuptias: quæ omnia, ut sacra, & divinam gratiam conferentia, antiqua nobis Traditio reliquit*. Tum ex Synodo Jerosolymitana sub Dositheo Patriarcha Constant. coacta an. 1672. contra Cyrillum Lucari olim Patriarcham Constant. qui Calvinierrores amplexus fuerat. Ibi enim protestata Synodus se damnare Calvini dogmata, tamquam Ecclesiæ Orientalis doctrinæ directe contraria *Cap. 5.* ait: *Cyrillo dogmatizanti, & credenti non esse septem Ecclesiæ sacramenta, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Pœnitentiam, Eucharistiam, Ordinem Extremam unctionem, & Matrimonium, juxta Christi dispositionem, Apostolorumque traditionem, nec non & Ecclesiæ consuetudinem: sed mentienti duo tantum a Christo in Evangelio fuisse tradita, Baptismum scilicet, & Eucharistiam. . . . Anathema*. Et rursus in confessione fidei Ecclesiæ Græcæ, *Cap. 15.* ait: *Credimus esse in Ecclesia Legis novæ sacramenta, eaque septem: nec minorem, majoremve in Ecclesia sacramentorum numerum admittimus: si quidem hæreticorum dementia factus est alius sacramentorum numerus, quam septenarius*. Quod subinde ex Sacris Scripturæ locis sigillatim ostendit. Quibus apparet manifeste, hunc errorem Calvini, aliorumque Protestantium damnatum esse ab utraque Ecclesia Latina, & Græca.

VIII. Esto autem in Scripturis non legatur nomen septenarii numeri sacramentorum; adeo tamen aperte ex eis colligitur præfatis septem sacramentis rationem convenire; ut utraque Ecclesia in suis Conciliis ea ad septenarium numerum reduxerit. De Baptismo enim legitur, *Matth. 28. v. 19. Marci 16. v. 16. Joann. 3. v. 5.* De Confirmatione, *Act. 8. v. 17.* De Eucharistia, *Matth. 26. v. 16. Marci 14. v. 22. v. 19.* De Pœnitentia, *Joann. 20. v. 23.* De Extrema Unctione legitur, *Jacobi 5. v. 14.* De Ordine, *Luc. 22. 19. Joannis 20. v. 23.* De Matrimonio, ad *Ephes. 5. v. 32.* Quæ loca sigillatim expendentur, cum de singulis sacramentis sermo erit.

IX. Septenarium sacramentorum numerum confirmat Traditio. Ecclesia enim semper e suo ejecit sinu eos, qui aliquod, ex septem enumeratis, sacramentum esse negavit; ut patet ex supra recensitis hæreticis. Seculo tertio ejecit Novatianos, qui Confirmatione Neophytos non muniebant. Seculo IV. Manichæos, qui damnabant nuptias. Seculo XIV. wicleffistas, qui extremam Unctionem despiciebant. Et tandem utraque Ecclesia Latina, & Græca damnat Lutheranos, Zuinglianos, & Calvinistas duo solum, vel tria sacramenta admittentes.

X. Huic veritati favet egregia congruentia, quam tradit S. Th. *3. p. q. 65. art. 1.* Et *4. contra Gent. c. 58.* sub hac forma. Per sacramenta providet Deus homini quoad vitam spiritualem; sicut per naturam providet ei, quoad vitam corporalem: sed septem modis providet homini, quoad vitam corporalem; ergo septem modis, per sacramenta ei providet ad vitam spiritualem, modis isquam, proportionaliter correspondentibus iis, quibus providit, quoad vitam naturalem. Min. prob. Ad vitam corporalem, primo necesse est nasci. Secundo, augeri. Tertio, ali. Quarto, si in morbum, incidat, sanari. Quinto, imbecillitatem ex morbo relictam reficiat. Sexto, Magistratum dari; quo regatur. Septimo, ad humani generis conservationem filios procreari. Porro: quod hæc septem per septem sacramenta homini præstentur, probo. Nam per Baptismum in Christo renascimur, unde vocatur lavacrum regenerationis. Per Confirmationem crescimus, & in gratia roboramur. Per Eucharistiam spiritualiter nutrimur. Per Pœnitentiam, amissam animæ sanitatem recuperamus. Per extremam Unctionem vires per peccatorum reliquias enervatas, colligimus. Per Ordinem gubernamur, qui Ministros, Patres, Judæos, spirituales Medicos nobis parit. Denique quia Respublica Christiana, stante hominum caducitate, Christo, ac Dei cultui non potest in eisdem individuis diu conservari, Matrimonium requiritur, quo homines procreentur: & quia homines Christiani ad vitam spiritualem procreantur, in remedium concupiscentiæ gratia eis conferatur.

§. III.

Objectionibus fit satis.

XI. OBjiciunt primo. Scriptura de hoc septenario sacramentorum numero nunquam fuit locuta. — Deinde: Antiqua Ecclesia septem sacramentorum catalogum nunquam contexuit.

XII. Respondeo primo, hoc retorqueri posse. Nam nec Lutherani, nec Calvinistæ ex Scriptura possunt ostendere, neque ex antiquæ Ecclesiæ Canonibus, sacramenta non esse septem, sed tantum duo, vel tria.

Respon-

Respondeo secundo. Scripturam non tradere nobis Catechismum, ideoque non curasse numerum sacramentorum collective, & unitim nobis tradere: sed solum, data opportunitate, de singulis variis in locis testimonium nobis relinquere. Sic Scriptura tradit articulos fidei, non tamen enumerat, quot sint: sed Apostoli postea duodecim articulorum Symbolum ediderunt: quibus ad majorem explicationem in symbolis subsequentibus, Nicæno, Constantinopolitano Ecclesia aliqua adjunxit. Ita Scripturæ satis fuit variis in locis singula indicare; ut Ecclesia postea iis edocta colligeret, quot sint, & eorum Catalogum Fidelibus proponeret. Sicut ex Scriptura nec potest sciri, quot sint libri Canonici; sed Concilia postea ediderunt Canonem, & certum numerum, ut ex Traditione didicerant.

Esto autem Ecclesia antiqua non statim Canone aliquo numerum septenarium sacramentorum expresse declaraverit; habuit tamen semper tamquam hæreticos eos, qui aliquod ex dictis septem negaverunt, ut supra ostensum est. Deinde, si hoc valeret, probaret, ante Laodicenam Synodum, in qui librorum Canonicorum catalogus primo contextus fuit, Ecclesiam nullos, sive novi, sive veteris Testamenti libros pro Canonicis habuisse: & proinde etiam sacramenta apud Ecclesiam antiquam nec fuisse duo, nec tria: quia si non dixit sacramenta esse septem, nec dixit, ea esse tantum duo, vel tria.

Dico ergo, Ecclesiam veterem non texuisse catalogum sacramentorum septem: vel quia hæreses huic occasionem non dederunt, sicut hisce ultimis sæculis accidit. Vel quia timebant, ne in Gentilium notitiam perducta, despectui essent: ideoque initio nascentis Ecclesiæ non omnia fidei Mysteria Neophytis statim aperiebantur; sed sigillatim, & progressu temporis, quando jam compotes facti fuissent; ut erudite probat Emmanuel a Schælestrate, in sua Dissertatione *de Disciplina Arcani*.

XIII. Objiciunt secundo. Patres antiqui septem sacramenta non agnoverunt, sed duo tantum, vel tria. Nam Justinus Martyr, in sua pro Christianis Apologia, duorum tantum, Baptismi, & Eucharistiæ meminit. Cyrillus Hierosolym. *in suis Catechesibus*, Ambrosius, *lib. de Sacramentis*, duobus relatis addunt solum Chrisma. Augustinus, *lib. 19. contra Faustum c. 13.* dicit, sacramenta nova esse numero pauciora, quam vetera, sed in veteribus nullum erat respondens Confirmationi, & extremæ Unctioni; ergo &c. Alias essent numero plura &c. Durandus tandem, *Sæculo 14.* Matrimonium ex albo sacramentorum expunxit.

XIV. Respondeo: neg. ant. Ad probationes dico S. Justinum solius Baptismi, & Eucharistiæ meminisse speciali ratione. Meminit enim Baptismi, ut querelis profanorum obviam iret: querebantur enim, quod a cæteris sacramentis arcerentur: Unde Justinus ei proponit Baptismum, ut scirent, hunc esse prius suscipiendum, quia in eo cætera suscipiendi jus tribuitur. Loquitur etiam de Eucharistia, ut calumnias Gentilium dissiparet; qui ex iis, quæ de ea obscure audierant, improperabant Christianis, quasi occisi infantis sanguine, & carne vescerentur. —— Cyrillus autem, & Ambrosius solum de Baptismo, Eucharistia, & Confirmatione loquuntur; quia docent Catechumenos, quibus tria illa sacramenta simul conferebantur; ad id, quod additur de S. Augustino, respondet S. Thomas 3. part. quæst. 65. art. 1. ad 4. *Quod in sacramento Confirmationis datur plenitudo Spiritus Sancti ad robur: in extrema Unctione præparatur homo, ut recipiat immediate gloriam: quorum neutrum competit veteri Testamento. Et ideo nihil potuit his sacramentis in veteri Lege respondere. Nihilominus tamen sacramenta in veteri Lege plura fuerunt numero, propter diversitatem Sacrificiorum, & Cæremoniarum.*

Quod Durandum nil aliud dicam; nisi eum in illis, quæ de Matrimonio dicit, mentem Ecclesiæ, & Traditionem non fuisse assecutum.

XV. Objicies tertio, plura esse, quam septem. Primo: Baptismus triplex est, fluminis, flaminis, sanguinis. —— Secundo. Pœnitentia duplex est, publica, & secreta. —— Tertio: Ordo dividitur in septem, quatuor minores, ac tres majores. —— Quarto: Professio Monastica a Græcis sacramenti loco habetur. —— Quinto: Aqua benedicta, ac cætera benedictione Sacerdotis consecrata, loco sacramentorum contra venialia haberi possunt. —— Sexto: De lotione pedum extat Christi mandatum, & gratiæ promissio. Unde illam Ambrosius, *lib. 3. de Sacrament. c. 1.* Mysterium vocat, & comparat cum Baptismo. Et Bernardus Serm. 1. de Cœna Domini, eam vocat *Sacramentum remissionis quotidianorum peccatorum.*

XVI. Respondeo, neg. ant. Ad primum dico, Baptisma flaminis, & sanguinis esse Baptismata solum per analogiam: solum enim Baptisma a quæ vere & proprie est sacramentum, Martyrium enim non fuit a Christo institutum, ut actio sacra; cum ex parte inferentis illud gravissimum peccatum sit; ex parte autem patientis actus fortitudinis est, & maximæ charitatis, ut suo loco dicemus, & hac ratione illud Christus voluit, non tamen ut sacramentum.

Ad secundum dico, Pœnitentiam publicam solo ritu, ac externa disciplina a secreta differre, tamquam ejus appendicem, ideoque ad idem sacramentum reduci.

Ad tertium respondet S. Thomas 3. *part. quæst. 37. suppl. art. 2. ad 2.* quod divisio Ordinis in minores, & majores est *Totius potestativi: cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem secundum participationem ipsius: Et ita est hic. Totus enim plenitudo sacramenti hujus est in uno Ordine, scilicet Sacerdotio; sed in aliis est quædam participatio Ordinis. Et hoc significatum est in hoc quod Dominus dixit, Num. 11. Moysi*: Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustineant onus populi. *Et ideo omnes Ordines sunt unum sacramentum.*

Ad quartum Monasticam professionem licet ab uno, vel altero Græco auctore sacramenti nomine fuerit insignita; ab Ecclesia tamen Græca inter sacramenta proprie dicta numquam fuisse relatam. Et merito: quia nec a Christo fuit instituta, nec per se sanctificat Monachum; sed solum ratione bonæ dispositionis professentis, qua dicitur incipere novam vitam: & propterea secundum Baptisma vocatur.

Ad quintum respondet S. Thom. 3. part. quæst. 65. artic. 1. ad 6. *Quod aqua benedicta, & alia consecrationes non dicuntur sacramenta; quia non procedunt ad sacramenti effectum, qui est gratia consecutio; sed sunt dispositiones quædam ad sacramenta: vel removendo prohibens; sicut aqua benedicta ordinatur contra insidias Dæmonum, & contra peccata venialia: vel etiam idoneitatem quandam faciendo ad sacramenti perfectionem, & perceptionem, sicut consecratur altare, & vasa, propter reverentiam Eucharistiæ.* Dici etiam potest, aquam benedictam, aliasque consecrationes non esse a Christo institutas, sed ab Ecclesia; ideoque non esse sacramenta, sed sacramentalia: neque ad remissionem venialium valere per se, & ex opere operato; sed solum ex opere operantis, idest, fide, pietate, ac devotione ejus, qui illis utitur.

Ad sextum nego, lotionem pedum sacramentum esse. Nec enim fuit institutum ad gratiam conferendam, sed ad humilitatem, & charitatem profitendam, quam Christus ipse in lotione pedum discipulorum professus est. Dixit autem Petro: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*, quasi eum de sua salutis periculo exterrens, ut ait August. *Tract. 56. in Jo.* Pedes enim sunt humani terrenique affectus; quos nisi laverit homo, quamvis mundus, & sanctus, in periculo salutis est, ne a paucis ad graviora dilabatur. Quare subdit: *Qui totus est* (a gravioribus) *non indiget; nisi ut pedes lavet*, idest, ut studeat se purgare a levioribus. Et hoc est sacramentum, idest, Mysterium, quod Ambrosius, & Bernardus in lotione pedum contineri commendant: Non quia inter ordinaria Ecclesiæ sacramenta eam recenseant; cum constet, nec eorum temporibus inter ea enumeratam fuisse.

DUBIUM II.

De Ordine Sacramentorum novæ Legis.

§. I.

De Ordine generationis, seu naturæ.

I. DUplicem ordinem in hac re attendere possumus, nempe, generationis, seu naturæ, & dignitatis. Nunc autem de priori agemus cum S. Thom. 3. *p. q. 65. Art. 2.* ubi ait: Quod *Sicut unum prius* (natura) *est, quam multitudo: ita sacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem unius personæ, naturaliter precedunt ea, quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo ultimo inter sacramenta ponuntur Ordo, & Matrimonium, quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem. Matrimonium tamen post Ordinem; eo quod minus participat de ratione spiritualis vitæ, ad quam ordinantur sacramenta.*

Inter ea vero, quæ ordinantur ad perfectionem unius personæ, naturaliter sunt priora illa, quæ per se ordinantur ad perfectionem spiritualis vitæ, quam illa, quæ ordinantur per accidens, scilicet ad removendum superveniens: cujusmodi sunt Pœnitentia, & Extrema unctio. Posterior tamen est naturaliter Extrema unctio, quæ consummat sanationem, pœnitentia, quæ incœpat. Inter alia vero bina, manifestum est, quod Baptismus, qui est spiritualis regeneratio, est prius: & deinde Confirmatio, quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & postmodum Eucharistia, quæ ordinatur ad perfectionem finis. Hæc S. Thomas quæ clara sunt.

§. II.

De Ordine dignitatis.

II. UNum sacramentum altero esse dignius statuit Tridentinum contra Heterodoxos Recentiores, Sessione enim 7. can. 3. *Si quis* (inquit) *dixerit, hæc septem sacramenta esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit*: Hoc igitur statuto.

III. Dico. Inter omnia sacramenta novæ Legis dignissimum, & possissimum est Eucharistia. Ita Tridentinum, *Sess. 13. cap. 3.* post S. Thom. citata *q. 65. art. 3.* cujus triplex est ratio. Prima. *Ex eo, quod in eo continetur ipse Christus substantialiter: in aliis autem sacramentis continetur quædam virtus instrumentaliter participata a Christo.* Et insuper, ut ait Tridentinum citato loco: *Illud in ea excellens, & singulare reperitur; quod reliqua sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur: ac in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est.*

Secunda: *Ordine sacramentorum ad invicem. Manifestum est enim, quod sacramentum Ordinis ordinatur ad Eucharistiæ consecrationem: sacramentum vero Baptismi ordinatur ad Eucharistiæ receptionem: in quo etiam perficitur aliquis per Confirmationem, ut non veretur se subtrahere a tali sacramento. Per pœnitentiam etiam, & extremam unctionem præparatur homo ad digne sumendum corpus Christi. Matrimonium etiam, saltem sua significatione, attingit hoc sacramentum, in quantum significat conjunctionem Christi, & Ecclesiæ, cujus unitas per sacramentum Eucharistiæ figuratur.*

Tertia: *Ex ritu sacramentorum. Nam fere omnia sacramenta in Eucharistia consummantur .... Sicut patet quod ordinati communicant, & etiam baptizati, si sint adulti.* Hæc Sanctus Thomas.

IV. Nec obstat primo. Quod cum bonum commune præferatur bono particulari; videantur digniora ea sacramenta, quæ ad bonum multitudinis ordinantur, ut Ordo, & Matrimonium. —— Nam hoc verum est, nisi bonum unius contineat bonum nobilius bono multitudinis. Cum autem Eucharistia contineat Christum, qui est bonum nobilius, immo bonum commune totius multitudinis, nempe, totius Ecclesiæ: fit, ut sit inter omnia præstantissima. Vide S. Thom. hoc *art. 3. ad 1.*

V. Neque obstat secundo. Videri digniora ea sacramenta, quæ requirunt ministrum digniorem, qualia sunt Confirmatio, & Ordo, quæ a solo Episcopo conferri possunt. —— Non inquam. Nam dignitas sacramenti non a ministro conferente petenda est; sed a re, quam continet, & a fine, In tantum autem per solum Episcopum conferri possunt Confirmatio, & Ordo; quia per hæc Fideles deputantur ad aliqua specialia officia: & ideo hoc pertinet ad eum, qui in Ecclesia est quasi Princeps. Per sacramentum autem Eucharistiæ homo non deputatur ad aliquod officium; sed magis hoc sacramentum est finis omnium officiorum. Ita S. Thom. citatus ad 2.

VI. Neque obstat tertio. Digniorem videri Baptismum, a quo omnia, etiam Eucharistia, pendet: nemo enim nisi prius baptizetur, ullius sacramenti capax est. —— Nam ex hoc sequitur, Baptismum cæteris præferendum esse, ratione necessitatis; non simpliciter, & ratione dignitatis. Unde.

VII. Dico secundo. In via necessitatis *Baptismus est potissimum sacramentorum. Ordo, & Confirmatio habent quamdam excellentiam ratione ministerii, & matrimonium ratione significationis. Nihil enim prohibet, aliquid esse secundum quid dignius, quod tamen non est dignius, simpliciter.* Ita S. Thom. citatus ad 4. *Sacramentum vero Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis sunt inferioris gradus a præditis sacramentis, quia .... ordinantur ad vitam Christianam, non per se, sed quasi per accidens, scilicet, in remedium supervenientis defectus .... Pœnitentia vero est majoris necessitatis, sed Extrema unctio est majoris perfectionis.* Ita S. Thom. citatus in corp.

QUÆSTIO IV.

De efficacia Sacramentorum.

EFfectus sacramentorum duplex esse potest, gratia nempe, & Character. Videndum ergo est, quam efficaciam habeant in ordine ad utrumque.

DUBIUM I.

An Sacramenta novæ Legis sint causa gratiæ?

§. I.

Varii errores.

I. QUidam (inquit S. Thom. 3. part. quæst. 62. art. 1.) *Dicunt, quod non sunt causa gratiæ, aliquid operando; sed quia Deus, sacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponunt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione; non quod denarius ille aliquid operetur, ad habendam pradicta pecunia quantitatem: sed hoc operatur sola voluntas Regis. Unde & Bernardus dicit, quodam sermone de Cœna Domini* (qui est 1. & inscribitur De Baptismo, *cap. 2.* Sicut investitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per annulum; sic divisiones gratiarum diversæ sunt traditæ sacramentis. *Sed si quis recte consideret, iste modus non transcendit rationem signi. Nam denarius plumbeus non est, nisi quoddam signum regia ordinationis de hoc, quod pecunia recipiatur ab ipso: similiter liber est quoddam signum, quo designatur traditio Canonicatus. Secundum hoc igitur sacramenta novæ Legis nihil plus essent, quam signa gratiæ, cum tamen ex multis Sacrorum auctoritatibus habeatur, quod sacramenta novæ Legis non solum significant, sed causant gloriam.*

II. Hæretici nostri temporis Lutherus, Zuinglius, Calvinus, voce quidem videntur afferere, Sacramenta novæ Legis dare gratiam; unde Lutherus Homilia 1. De Baptismo edita anno 1526. sic loquitur: *Ad hoc subsistunt est Baptismus, ut nobis serviat, nobis prosit, nobis donet, non aliquid carnale, vel corporale; sed æternam gloriam, æternam munditiem, & sanctitatem.* Et Calvinus in Antidoto adversus Canonem 5. Sess. 3. Tridentini: *Semper* (inquit) *memoria repetendum est, sacramenta nihil, quam instrumentales esse conferenda nobis gratiæ causas.* Deinde: *Si qui sint, qui negent sacramenta continere gratiam, quam figurant, illos improbamus.* Revera tamen sacramentis nullam causalitatem attribuunt, nisi ad summum meditam; quatenus in suscipiente excitant fidem divinarum promissionum, qua fide in ipsis posita immediate justificatur. Unde juxta ipsos peccata remittuntur per fidem, qua credunt, peccata sibi remissa esse per Christi promissionem; sacramenta vero esse signa, & sigilla hoc attestantia, & fidem excitantia. Quapropter eodem modo discurrunt de sacramentis, ac de prædicatione Evangelii, cum hoc solo discrimine: quod concio adhibetur auribus, & excitat fidem per auditum; sacramenta vero adhibentur oculis, & excitant per visum.

Hinc inferunt primo: verba sacramentorum esse concionatoria, ut vidimus, non consecratoria. Secundo: esse proferenda vernacula lingua: quia ut possint in suscipiente excitare fidem, debent ab eo intelligi. Tertio: valere sacramenta a quolibet collata: siquidem a quocumque collata excitare possunt fidem. Quarto: non requiri in Ministro intentionem ullam; quia etsi conferantur sine illa, immo animo jocandi, possunt in suscipiente excitare fidem, & etiamsi non adhibeatur materia debita. Quinto: ex hoc inferunt Anabaptistæ, parvulos, cum rationis nondum habentes, valide non baptizari: cum enim in ipsis fides excitari nequeat, incapaces sunt effectus baptismi. Unde Lutherus, & Calvinus, cum non sint ausi negare, parvulos valide baptizari, ad has angustias redacti sunt ut dicant, etiam in infantibus dum baptizantur, fidem excitari.

III. Catholica tamen Ecclesia semper tenuit, per sacramenta novæ Legis immediate conferri, & causari gratiam. Quia tamen (inquit S. Thom. art. 1. citato) *Duplex est causa agens, principalis, & instrumentalis: principalis, qua operatur per virtutem sua formæ, cui assimilatur effectus, sicut ignis suo calore calefacit .... Instrumentalis vero, quæ non agit per virtutem sua formæ, sed solum per motum, quo movetur a principali agente. Unde effectus non assimilatur instrumento, sicut lectus non assimilatur fabro, sed arti, quæ est in mente artificis.* Ideo indubitatum est, sacramenta non esse causam principalem gratiæ. sed solum Deum; cujus naturæ gratia est participata similitudo, eumque solum hoc modo delere peccata, Isaiæ 43. v. 25. *Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me*: & Rom. 3. v. 30. *Unus est Deus, qui justificat.* Solum ergo quæstio est: An Deus gratiam operetur in nobis per sacramenta, tamquam per instrumenta.

§. II.

Catholica resolutiones.

IV. DIco primo. Sacramenta novæ Legis causant instrumentaliter immediate gratiam in suscipiente. Sancita fuit veritas hæc a Tridentino, *Sess. 7. Can. 6. & 7.* anathema dicente ei, qui oppositum sentit. Clare autem habetur in Scripturis. Et primo de Baptismo: Jo: 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Ubi ly *ex aqua*, & *spiritu* denotat causalitatem principalem Spiritus, & instrumentalem Sacramenti. Unde August. Tract. 12. in Jo: *In spiritu* (inquit) *nascimur verbo, & sacramento.* Paulus, ad Titum, 3. 2. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* Unde ly *per* denotat causam instrumentalem. Quare August. *lib. 19. contra Faustum, cap. 16.* ait: *Hæc omnia*, scilicet sacramentalia, *sunt & transeunt, virtus tamen*, scilicet Dei, *qua per ista operatur, jugiter manet.* Marci etiam, 1. v. 8. dicit Joannes: *Ego baptizavi vos aqua; ille vero* (Christus) *baptizavit vos Spiritu Sancto.* Quod si baptismus Christi nil aliud faceret, quam excitare fidem in suscipiente; non bene diceret Joannes, Baptismum Christi esse in Spiritu Sancto, suum vero esse tantum in aqua: cum etiam Baptismus Joannis posset excitare fidem, & pœnitentiam, & sic accipere Spiritum Sanctum. Et immerito Apostoli, *Act. 19.* eos, qui baptizati Baptismo Joannis fuerant, & crediderant in eum, qui venturus esset post ipsum, hoc est in Jesum, Baptismo Christi iterum baptizassent, ut acciperent Spiritum Sanctum.

V. Quod vero etiam alia sacramenta, a Baptismo, conferant gratiam, ostenditur. De Confirmatione enim dicitur, act. 8. v. 17. *Tunc imponebant illis manus, & accipiebant Spiritum Sanctum.* De Eucharistia, Jo: 6. v. 5. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo*; hæc autem mansio non fit, nisi per gratiam sanctificantem; juxta illud Jo: 14. v. 23. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* De Pœnitentia, Jo: 20. 23. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c.* De Extrema Unctione, Jacobi 5. v. 15. *Si in peccatis sit* (infirmus, qui ungitur) *remittuntur ei.* De Ordine, 1. ad Timoth. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.* De matrimonio tandem (interpretibus Cyrillo, & aliis Patribus) dicitur, in nuptiis Cana, quibus Christus se præsentem exhibuit, sanctificatum, & ad gratiæ productionem elevatum fuisse. Sed de his suis locis.

VI. Probanda est Catholica veritas etiam ex Patribus. Primus occurrit August. qui in *Ps. 73.* loquens de nova, & veteri Lege: *Alia* (inquit) *sunt Sacramenta data salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem; Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.* Si autem novi Testamenti darent salutem, solum excitando fidem, non subsisteret hæc differentia; quia hoc modo etiam vetera dabant salutem. Ideo subjunxit: *Majora sunt Sacramenta, facta sunt faciliora pauciora, salubriora, facíliora, &* (lib. 19. contra Faustum, cap. 11.) *quorum vis inenarrabiliter valet plurimum.* Et Tract. 80. in Jo: ait: *Unde tanta virtus aquæ; ut corpus tangat, & cor abluat?* Cor autem non abluitur, nisi per gratiam. Item S. Ambrosius, *lib. 2. de Pœnitentia, cap. 2.* ait: *Naaman Syrus lepram suam mundari per aquam posse non credidit, sed quod impossibile erat, fecit Deus possibile esse, qui tantam nobis donavit gratiam. Similiter impossibile videbatur per pœnitentiam peccata dimitti: concessit hoc Christus Apostolis suis, quod ab Apostolis ad Sacerdotum officia transmissum est.* Et lib. 1. de Sacram. cap. 5. de eodem Naaman ait: *Vidisti aquam, sed non aqua omnis sanat; sed aqua sanat, qua habet gratiam Christi. Aliud est elementum, aliud consecratio .... Non sanat aqua, nisi Spiritus Sanctus descenderit, & aquam illam consecraverit &c.*

Rursus S. Leo *Serm. 4. de Nativ.* Comparat aquam baptismi utero Virginis, & dicit: *Aqua Baptismatis instar est uteri Virginalis, eodem Spiritu Sancto replente fontem, qui replevit & Virginem: ut peccatum, quod ibi vacuavit sacra conceptio, hic mystica tollat abluvio:* quod repetit, *Serm. 5.* Item Patres docent, sacrilegos esse, qui cum affectu ad peccatum ad sacramenta novæ Legis accedunt: hunc Catechumenos, nisi prius dia probatos, ad Baptismum, & Fideles lapsos, nisi prius purgatos, ad reconciliationem non admittebant: at e contra infantes peccati originalis remissionem consequi asserebant. At si sacra-